

HALKEVLERİ BÜTÇESİ İÇİN BİR DENEME: GELİR-GİDER TABLOSUNUN TESPİTİ

Ahmet AKTER*

ÖZ

Cumhuriyet Tarihimizin tozlu sayfalarında yerini almış önemli kurumlarından biri olan Halkevleri, bir yasa ile kurulmamasının sıkıntılarını her şeyden önce mali konularda yaşamıştır. Yasal olarak bir geliri olmadığı gibi standartlaştırılmayan bir bütçeye sahip olmuştur. Her ne kadar tek parti döneminin avantajlarını kullanarak kendisine bir bütçe oluşturabilmişse de çok partili düzene geçilmesiyle birlikte tartışılan bir konuma gelmiştir. Halkevlerinin bütçesini oluşturan gelir-gider tablosuna ait kalemler düzenli bir liste halinde arşivlerde henüz bulunamamıştır. Bu kalemlerin neler olduğu dağınık belgelerden tespit edilmeye çalışılmıştır. Halkevlerine genel bütçeden yapılan tahsisler için en önemli belgeler TBMM'de görüşülen Bütçe ve Kesin Hesap Kanunları ile 1950 yılında Demokrat Parti tarafından görevlendirilen Maliye Müfettişlerinin raporudur. Bu rapor eksiktir ve ayrıntılı açıklamaların bulunduğu ekleri bulunmamaktadır. Ayrıca Taşra yönetimlerinin tahsisatları da her belediyenin kendi hesap cetvelinde bir kalem olarak kaydedilmiştir. Bu kayıtlar da oldukça dağınık ve eksiktir. Bu makalede bütçe kalemlerinin para olarak tespitinden ziyade hangi kalemlerden oluştuğunu tespit etmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, CHP, bütçe, gelir-gider kalemleri, hesap tablosu

A TRIAL FOR THE PEOPLE'S HOUSES BUDGET: DETERMINATION OF INCOME-EXPENDITURE TABLES

ABSTRACT

People's Houses, one of the most important institutions in our dusty pages of our Republican history, is living on financial issues before anything else. It does not have a legal income, but a budget that can not be standardized. Although it could

* Dr., E-posta: ahmetakter@gmail.com

create a budget for itself by using the advantages of the single-party period, it has been argued with multi-party reform. The items belonging to the income-expenditure table which constitute the budget of the People's Houses have not yet been found in the archives in a regular list. These items have been tried to be identified from scattered documents. The most important documents for allocations made to the People's Houses from the general budget are the reports of the Finance Inspectors assigned by the Democratic Party in 1950 with the Budget and Final Account Acts in the Turkish Grand National Assembly. This report is incomplete and there are no suffixes for detailed explanations. In addition, the allocations of the provincial administrations were recorded as a line item in each municipality's own account schedules. These records are also very scattered and incomplete. In this article, it is aimed to determine which items constitute budget items rather than money.

Keywords: *People's Houses, RPP, budget, income-expense items, chart of accounts*

Giriş

CHP'nin bir kültür kurumu olarak kurulan Halkevleri, Halkçılık ilkesinin önemli bir uygulayıcısıdır. Halkla doğrudan temas ederek cumhuriyet ideolojisini benimsetmeyi görev edinmiştir. Yeni oluşturulan bir kurum olarak her şeye baştan başladığı ve bir kuruluş bütçesine sahip olmadığından dolayı oldukça zahmetli bir süreç yaşamıştır.

Halkevlerinin faaliyete başlaması için öncelikle bir mekâna ihtiyaç duyulmaktaydı. Birçok yerde Partiye ait binalardan müşterek olarak faydalanılmış, bazı yerlerde kiralama yoluna gidilmiş ve çoğu yerde büyük masraflarla bir bina sahibi olunabilmiştir. Ayrıca faaliyetlerini sürdürebilmesi için personel ve malzeme ihtiyacı da bulunmaktaydı. Bu ihtiyaçlarının tamamının bir maliyeti olmuş ve bir şekilde karşılanmak zorunluluğu doğmuştur.

CHP Teşkilatı bu sorunları aşmak için bir kısım tedbirler almak ve kaynak bulmak zorunda kalmıştır. Hem devletin kurum ve kuruluşlarının hem de yerel teşkilatların imkânlarını zorlayarak üstesinden gelmeyi başarmış, fakat bu imkânları sağladığı kaynakları düzenli bir akışa dönüştürememesi işlerin yürütülmesinde aksaklık ve gecikmelere yol açmıştır.

CHP Genel Merkezi kurumun faaliyetini sürdürmesini sağlamak maksadıyla Halkevleri çalışanlarına mücadele azmi kazandırmak ve yılmadan çalışmayı tavsiye etmek için elinden geleni yapmıştır. Nitekim 18 Ekim 1937 tarihli bir tamim bu isteği açıkça belirtir niteliktedir:

“Halkevi açıldıktan sonra bina yokluğu, bütçe darlığı ve eleman eksikliği yüzünden yürüyemez bir hale girmemesine şimdiden dikkat etmek gerekir. Bu evlerin çalışma ve gelişme imkânlarını yaratmanın da bir vazife olduğu göz önünde tutularak bu şartların ihdas ve tahakkukuna da gayret edileceği tabii görülmektedir¹.”

Bugüne kadar yapılan çalışmalarda Halkevlerinin mali tablolarıyla ilgili bir esere rastlanmamıştır. Kapatılma sürecini ve sağlıklı bir şekilde korunamamış arşivlerini göz önüne aldığımızda bu tür bir çalışmanın ne kadar zor olduğu aşikârdır. Bütün bunlarla beraber elde kalan raporlar ve belgelerde bile elde edilen sonuçlar birbirini tutmamaktadır. En azından bir başlangıç olarak Halkevlerinin gelirleri ve giderlerinin bir tespitini yapmak bu alanda bundan sonra yapılacak olan çalışmalara bir yön verilmesi açısından önem arz etmektedir.

Halkevleri Döneminde Siyasal ve Ekonomik Durum

Türkiye, kabul gören iktisat alan yazınına göre 1923-1950 dönemi üç ekonomik döneme ayrılmıştır. Dönemlerin ayırım noktasını Büyük Dünya Krizi ve etkilerinin devam ettiği süreç ile İkinci Dünya Savaşı oluşturmaktadır. Bu ayırımı 1923-1933, 1933-1946 ve 1946’dan sonraki dönem olarak tanımlayacağız. 1923-1933 yılları arası Liberal milli ekonomi dönemi ve 1933-1946 yılları arası Devlet önderliğinde kalkınma dönemi olarak adlandırılmaktadır.² 1946 yılından itibaren devletçi politikalar zayıflamıştır³. Bu dönem, özel teşebbüsü esas alan liberal ekonomik dönemdir⁴.

Siyasi açıdan dönemlendirme yapmak gerekirse Atatürk’ün Cumhurbaşkanı olduğu 1938 yılına kadar olan dönem ilkini teşkil edecek,

Bu makale 25-27 Mart 2017 tarihlerinde Kocaeli’nde icra edilen “Uluslararası Çoban Mustafa Paşa ve Kocaeli Tarihi – Kültürü Sempozyumu– IV” de sunulan “Halkevleri için Bir Bütçe Denemesi ve Kocaeli Özelinde Örnek Bütçe Çalışması” başlıklı bildirinin bazı bölümlerinden faydalanılarak ve genişletilerek hazırlanmıştır.

¹Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğinin Parti Örgütüne Genelgesi, Temmuz 1937’den 31 Birinci kanun 1937 tarihine kadar, Cilt 11, Ulus Basımevi, Ankara, 1938, s. 42.

² O. Murat Koçtürk, Meryem Gölalan, “1923-1950 Türkiye Ekonomisinin Yapısal Analizi”, Üçüncü Sektör Kooperatifçilik, C. 45, Sayı: 2, 2010, ss. 48-65; Ahmet Tüfekçi, Savaş Ekonomisi Uygulamaları Açısından İnönü Dönemi (1938-1950), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2004, s. 199.

³ Abdullah Takım, Demokrat Parti Ekonomisi (Ekonomik Kalkınma ve Dış Finansman), Detay Yay., Ankara, 2011, s. 1.

⁴ Takım, a.g.e., s. 12.

ikinci dönemi 1938-1946 dönemi ve son olarak da 1946 sonrası çok partili dönem olarak düşünmek yanlış olmayacaktır. Halkevleri bu dönemlere bağlı kalmaksızın sosyalizm tartışmalarının yapıldığı 1930'lu yıllarda kurulmuş⁵ ve çok partili dönemde iktidarın el değiştirdiği 1950 yılından sonra kapatılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, siyasi, hukuki ve sosyal alanda önemli inkılâplar yapılmış, ancak yönetimin Kurtuluş Savaşı'nın savaşı yöneten asker - bürokrat kadronun sivil toplumun eşraf diye adlandırılan zengin kesimi ile sosyal ittifak yaparak yürütülmesi, devam eden süreçte toprak mülkiyeti konusunda esaslı bir değişiklik yapılmasını geciktirmiştir. Hazırlıklar 1930'lu yıllardan itibaren uygulanmaya konularak çiftçinin ve köylünün ekonomik durumlarının iyileştirilmesine çalışılarak başlamıştır. Bu çabalar 1945 yılına kadar sürmüş ve büyük toprak sahiplerinin ciddi bir muhalefetiyle karşılaşmıştır. Bu konuda hazırlanan Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu üzerinde yapılan tartışmalar Dörtlü Takrir'in verilmesine ve Demokrat Partinin kurulmasına giden yolu açmıştır⁶.

1930'lu yıllarda İktisadi Devlet Teşekküllerinin kurulmasını müteakip maaşlılarla, ücretliler arasındaki oran ve aldıkları ücretler günden güne artmış ve huzursuzluklara sebep olmuştur. 1923'den sonra gelişen ekonomi 1932-1939 plânlı döneminde kurulan kuruluşlarla, işçi kitlesinin artmasını sağlamıştır⁷.

1935 yılında gerçekleştirilen siyasal yapıdaki değişim sonucunda Cumhuriyet Halk Partisi Kurultayı'nda kabul edilen "Parti Devleti" düşüncesi ile meydana gelen siyasi, ekonomik ve sosyal bütün olumsuzlukların parti yönetimine yüklenmesine neden olmuştur⁸.

Celal Bayar, 1937 yılında yaptığı konuşmasında dış ilişkiler ve ekonomik kalkınma faaliyetlerinde daha verimli çalışmalar için teşkilat yapısında değişikliğe gidileceğini, ekonominin temeli olan zirai faaliyetlerin

5 Hasan Özyurt, "Atatürk Dönemi Birinci ve İkinci Beş Yıllık Sanayileşme Planları ve Türk Ekonomisindeki Yapı değişikliğine Etkileri (1933-1938)" **Sosyoloji Konferansları Dergisi**, Atatürk Özel Sayısı, Sayı: 19, 1981, ss. 119-148.

6 Yahya S. Tezel, **Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)**, Yurt yay. Ankara, 1982, ss. 125-127; Mustafa Albayrak, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-60)**, Phoenix Yay., Ankara, 2004, ss. 20-24; Şerif Demir, **Türk siyasi tarihinde Adnan Menderes (1930-1960)**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2009, ss. 28-36; Kemal H. Karpat, **Osmanlıdan Günümüze Asker ve Siyaset**, Timaş Yay., İstanbul, 2010, s. 231.

7 İsmail Durak Ataay, "Türkiye'de Elli Yıllık Maaş ve Ücret Uygulaması", **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, C. 3, Sayı: 1, 1974, ss. 430-455.

8 Albayrak, a.g.e., s. 25.

genişletilerek devam ettirileceğini, devletçilik prensibine uygun teşkilatlanma, planlı endüstrileşme, maden politikasında verimliliği artırma gibi birçok iktisadi kalkınma planları meydana getirileceğini belirtmiştir⁹.

1938 yılına gelindiğinde yaklaşan savaşın etkisiyle ordunun silah, teçhizat ve işe masrafları ile silâhına alınan personel mevcudu artmıştır¹⁰. 1939 sonbaharında başlayan savaş Türkiye'yi ekonomik sıkıntılarla karşı karşıya bırakmıştır¹¹.

1937-1938 de düşme eğiliminde olmasına¹² rağmen savaşın başlamasından sonra artan fiyatlar ve bu etkiyle canlanan ekonomik faaliyetler, halkın nakdi ihtiyacını artırmıştır¹³. Savaş sürecinde ücretli kesimin alım gücü oldukça düşmüş, toplumun genelinde satın alma ve yaşam seviyelerinde gerilemeler yaşanmıştır. Savunma ve seferberlik işleri ise devlet ekonomisini oldukça sarsmıştır¹⁴. 1938-1945 yılları arasında fiyatlar yüzde 400 artmıştır¹⁵. Savaş ekonomisi amacıyla uygulanan para politikası sonucunda Türk Lirası'nın yurt içinde satın alma gücü her yıl azalmıştır¹⁶. Yine savaş ekonomisi içerisinde artırılan vergi yükü satın alma gücünün devlete geçmesine neden olmuştur¹⁷. Savaş koşullarının yarattığı kıtlık ortamında, savaşın finansmanı için başvurulmuş enflasyonist politika, karaborsacılığın ve spekülasyon faaliyetlerinin artması için uygun ortamı yaratmış, "harp zengini" diye adlandırılan şahısların elinde önemli boyutta sermaye birikmiştir¹⁸.

1940 yılında yürürlüğe giren Milli Korunma Kanunu, savaş ekonomisi uygulamalarının kanunlaştırılmış halidir¹⁹. Milli Korunma Kanunu ile işçiye fazla mesai, istifa edememe gibi ekstra yükler getirilmiş, enflasyon sebebiyle işçi ücretleri yarı oranında değer kaybetmiş, pahalılık-kıtlık-karaborsa ise hayat şartlarını daha da zorlaştırmıştır²⁰.

⁹ Tüfekçi, **a.g.t.**, s. 15.

¹⁰ Tüfekçi, **a.g.t.**, s. 30.

¹¹ Tüfekçi, **a.g.t.**, s. 33.

¹² Tüfekçi, **a.g.t.**, s. 117.

¹³ Tüfekçi, **a.g.t.**, s. 114.

¹⁴ Sabit Dokuyan, **1945-1950 Yılları Arasında Türkiye (Siyasi Yapı, Ekonomi, Dış Politika, Eğitim ve Sosyo-kültürel Yapı, Din, Askeri Yapı ve Basın)**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri, 2013, s. 101.

¹⁵ Hüseyin Şahin, **Türkiye ekonomisi**, Ezgi Yay., Bursa, 2009, s. 88

¹⁶ Tüfekçi, **a.g.t.**, s. 119.

¹⁷ Tüfekçi, **a.g.t.**, s. 121.

¹⁸ Serdar Turgut, **Demokrat Parti Döneminde Türkiye Ekonomisi**, Adalet Matbaası, Ankara, 1991, ss. 92-93.

¹⁹ Tüfekçi, **a.g.t.**, s. 202.

²⁰ Dokuyan, **a.g.t.**, s. 102.

1941 yılında Türkiye, savaşa katılmamasına rağmen savaşın yarattığı ekonomik sıkıntıyı son derece derinden hissetmiştir. Artan savunma harcamaları finansman sıkıntısı yaratmış ve devlet durumu çözüme yoluna gitmiştir. Hayat pahalılığı ve yükselen fiyatların aşağıya çekilememesi geniş halk kesimlerini ve devlet maliyesini derinden etkilemiştir.

Devlet, kendi kurumlarında üretilen her türlü mamulün fiyatına savaş yılları boyunca zam yapma politikasını takip etmiş bu durum piyasadaki diğer mamul ve eşya fiyatlarının yükselmesine neden olmuştur. Böylece tüccarın elindeki malı saklamasına ve yüksek fiyatla piyasaya sürmesine yol açmış, karaborsa ve hayat pahalılığı bu politika ile birlikte yükselmiştir²¹.

Türkiye bu savaş yıllarında, tıpkı I. Dünya Savaşı yıllarında olduğu gibi, hızlı bir enflasyon yaşamıştır. Yıllık ortalaması yüzde 40'ı aşan enflasyon, farklı tempolarda olmak üzere izleyen yıllarda da devam etmiştir. II. Dünya Savaşı yıllarında uygulanan vergileri artırma girişimlerinden Varlık Vergisi (1942) ve Toprak Mahsulleri Vergisi (1944), hem enflasyonu düşürme amacına yeterince hizmet edememiş, hem de yarattığı yan etkilerle yarardan çok zarar getirmiştir²².

Hayat pahalılığını karşılamak için, 1942 yılında maaşlara yüzde 15-25 arasında zam yapılmıştır. Ortalama işçi ücretlerinde 1943 yılında yaklaşık olarak yüzde yüz artış olmuştur. Memur ücretleri buna karşılık 1947 yılında bile, yüzde 40 kadar bir artışta kalmıştır. İşçi asgarî geçimin altında bir ücretle ve zor koşullar içinde çalışmaktadır²³.

Maaşların milli gelirdeki payı önce yüzde 10 civarına yükselmiştir. Ama artan enflasyon sonucunda 1942 yılında yüzde 7,4'e, 1943 yılında ise yüzde 5,3'e düşmüştür. Partinin 1943 yılı programına savaş zamanının büyük sıkıntılarının maaş sahipleri ile dar ve sabit gelirlilere çarptığı ve bu konuda alınacak tedbirlerin Hükümetin önceliklerinden olacağı karar bağlanmıştır²⁴. İşçi sınıfında ise sanayi üretiminin daralmasıyla ücretlerde yüzde 50'ye varan oranlarda düşüşler gerçekleşmiştir²⁵.

Savaşın sona ermesinden kısa bir süre sonra Türk siyasi hayatında tek parti döneminin sonu gelmiş 1946 yılında çok partili siyasal döneme girilmiştir. Yine savaş sonrası Sovyetler Birliği'nin saldırgan politikası²⁶

²¹ Tüfekçi, a.g.t., s. 44.

²² Gülten Kazgan, **Tanzimattan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi(Birinci Küreselleşmeden İkinci Küreselleşmeye)**, İstanbul Bilgi Üniversitesi yay., İstanbul, 2006, s. 66.

²³ Ataay, a.g.m., ss. 430-455; Kemal H. Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi (Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller)**, Timaş yay., İstanbul, 2012, ss. 200-201.

²⁴ **CHP Programı**, Zerbemat Basımevi, Ankara, 1943, s. 14; Dokuyan, a.g.t., s. 320.

²⁵ Dokuyan, a.g.t., s. 320.

²⁶ Albayrak, a.g.e., ss. 38-39.

Türkiye'yi Batı'ya yöneltmiş ve sonuçta Türkiye'nin NATO'ya katılmasına neden olmuştur.

Çok partili siyasal sistem iktidar-muhalefet çatışmasını yeni bir mücadele alanı olarak Türk siyasal yaşamına yerleştirmiştir. Bu çatışmanın ilk örneklerinden biri olarak yeni kurulan Demokrat Partinin lideri Celal Bayar, 1947 yılında yaptığı bir konuşmada, Halkevleri'nin siyasetle uğraştıklarını, halkın parası ile kurulan radyonun tek taraflı yayın yaptığını savunarak; kendileri ile ilgili yapılan suçlamaları reddetmiştir²⁷. Bu tür suçlamaların etkisiyle CHP 1947 yılında yaptığı 7. Büyük Kurultayında, bir parti kurumu olan Halkevleri'nin birer kültür kurumu haline getirilmesi için çalışılmasına karar vermiştir²⁸.

Türkiye 1947 yılından itibaren ABD'den, Truman Doktrini çerçevesinde askeri yardım ve 1948'den sonra Marshall Yardım Programından, ekonomik yardım almaya başlamıştır. Bu tarihten sonra, ekonomik kalkınmanın dış finansmanını sağlamak için önce gelişmiş ülkelerden ve sonra uluslararası kuruluşlardan sürekli olarak kredi sağlama çabası içinde olmuştur²⁹.

Bu dönemde Türkiye'de kişi başına GSMH artış yüzdesi 1929-1935 yıllarında 0,7 ve 1935-1939 yılları arasında 8,8'e ulaşmıştır. Savaşın etkisiyle 1939-1948 yılları arasında ise -0.07 ye gerilemiştir³⁰. Halkevleri de kuruluşundan kapatılışına kadar halkın tüm kesimlerine hitap etmeye çalışmış ve siyasal, ekonomik ve sosyal sıkıntıların yaşandığı bu dönemde toplumun zengininden fakirine tüm katmanlarından maddi ve manevi açıdan desteklenmeyi beklemiştir.

Halkevlerinin Gelir Kaynakları

Halkevleri kuruluş talimatnamesinde kaynak tahsisi oldukça muğlak bir şekilde tanımlanmıştır. Şöyle ki; CHF Halkevleri Talimatnamesinin 9. md. sine göre; "Halkevleri, vilayet fırka idare heyetlerinin temin ve tespit ettiği varidat ile idare edilir. Vilayet Fırka idare heyetleri halkevlerinin bütçelerini

²⁷ Albayrak, **a.g.e.**, s. 119.

²⁸ "Halkevleri Komisyon Raporu", **CHP Yedinci Kurultay Tutanağı**, Ankara, 1948, ss. 199-201; Albayrak, **a.g.e.**, s. 125.

²⁹ Ahmet Akter, Dilşen İnce Erdoğan "İkinci Dünya Savaşı Sonrası Amerikan Askeri Yardımı: Truman Doktrini ve Marshall Planı", **Soğuk Savaş Dönemi ve Sonrası Savaş Tarihi Sonuçlarının Türkiye'nin Güvenliğine Stratejik Etkileri (20-22 Nisan 2005)**, Onuncu Askeri Tarih Sempozyumu Bildirileri, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yay., İstanbul, 2006, ss. 435-457; Yahya S. Tezel, **Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)**, Türkiye İş Bankası Yay., İstanbul, 2015, ss. 268-270; Şahin, **a.g.e.**, s. 97.

³⁰ Kazgan, **a.g.e.**, s. 75

tasdik ve murakabe ederler³¹.” ibaresi ile kaynakları belirlemeyip idarecilerin inisiyatifine bırakmışlar ve çeşitli engellerle de imkânları kısıtlamışlardır.

CHP Genel Merkezi'nin XIII. Bürosu Partinin tüm örgütlerinin mal mülk eşya işleri ve yardım parası toplama işleri yanında halkevlerinin hesap işlerinden sorumluydu³².

Halkevleri Öğreneğinin 13. Maddesinde “Halkevleri, bağlı oldukları Parti Kurullarının sağlayacağı ve saptayacağı para ile yönetilir.” denilmektedir³³. Yine CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesinin 25. md.e göre de Halkevleri buldukları Vilayetin CHP İdare Heyetlerinin tasdik ettikleri bütçelerle yönetileceği ifade edilmiştir³⁴.

Talimatnamelerdeki muğlaklık yazışmalarla açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Recep Peker'in 11 Ocak 1932 tarihinde CHF Genel İdare Heyetine yazdığı bir yazıda 15 Şubat 1932 tarihinde açılacak Halkevlerinin masraflarının Partinin mahalli bütçelerinden temin edileceği, Talimatnamenin 9. Md.sine göre işlem yapılacağı belirtilmiştir. Mahalli bütçelere tahsisat konulmaması halinde yeni bir fasıl açılarak karşılığının diğer fasıl ve maddelerden aktarmak suretiyle ve muhasebe talimatnamesinin 8. Md. gereğince yapılmasını istemiştir³⁵.

Ayrıca 28 Haziran 1939 tarihinde Başbakan Refik Saydam'a gönderilen yazıdan anlaşıldığına göre; Halkevlerinin bütün ihtiyaçları Hususi İdare ve Belediye Bütçeleri ile Devlet Bütçesine konan tahsisattan temin edilmektedir³⁶.

CHP Genel Sekreterliği 28 Ağustos 1934 tarihli bir yazısında ise kültür hizmetlerine yardım etmek isteyen kişilerin yardımlarının da Halkevleri bütçesini besleyeceği belirtilmiştir. Halkevleri yardım toplamak için paralı balo, müsamere vs. düzenleyemez ancak Parti teşkilatı düzenleyebilir. Parti teşkilatı da bu faaliyetlerden gelen gelirden Halkevleri bütçesine Halkevlerine Yardım adıyla ekleme yapabilir³⁷. Evlerin salonlarını kiralamak, temsilcilerden para almak, Halkevleri neşriyatını para ile satmak, şehirlerde tütün satış barakaları yaparak kiralamak gibi çareler ise faydalı bulunmamıştır³⁸.

³¹ CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1932, s. 4.

³² A. Yavuz Ergun, **CHP'li Menderes 1931-1945**, Boyut yay., 2017, s. 65.

³³ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA). 490.01/4.20.10 (Lef 1).

³⁴ BCA. 490.01/1541.267.1 (Lef 8); CHF Halkevleri..., s. 5.

³⁵ Orhan Özacun, **CHP Halkevleri Yayınları Bibliyografyası 1932-1951**, Kitap Matbaacılık, Ş.Y., 2001, s. 143.

³⁶ BCA. 490.01/1542.270.1 (Lef 14).

³⁷ BCA. 490.01/1541.265.1 (Lef 49).

³⁸ BCA. 490.01/1541.265.1 (Lef 50).

Bütün bunlara rağmen 1940 yılında yayımlanan CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesine göre bir yerde halkevinin kurulabilmesi için en az bir odacı ve bir memur aylığı ve diğer zorunlu masrafları karşılayacak bütçenin temin edilmesi gerekmektedir³⁹.

Halkevlerinin tek yurtdışı şubesi olan Londra Halkevi'nin bütçesiyle ilgili yönetmelik 01 Ocak 1944 tarihinde hazırlanmıştır. Söz konusu yönetmeliğe göre, halkevinin bütçesi Londra Büyükelçisi'nin teklifi ve CHP Genel Sekreterliği'nin onayı ile yürürlüğe girmektedir. "Londra Halkevi'nin Hesap İşlerine Ait Talimat" başlığını taşıyan ve toplam yedi maddeden oluşan halkevi bütçe yönetmeliğinde halkevinin gelirler ve giderleri, hesapların nasıl tutulacağı ve bütçe ile ilgili diğer detaylar yer almaktadır.

Londra Halkevi'nin gelirlerini; CHP Genel Sekreterliği ve British Council'den yapılan yardımlar, üye aidatları, bağışlar ve kira gelirleri oluşturmaktadır. Halkevinin gelirleri arasına 1947 yılından itibaren kitap satışından elde edilen gelirler de eklenmiştir⁴⁰.

Halkevlerinin kira, elektrik, yakıt gibi belirli başlı giderlerinin karşılanabilmesi için parasal kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Halkevlerinin sayısının giderek artması sonucunda yapılan yardımlar bir süre sonra yetersiz hale gelmeye başlayacaktır. Yardımlar giderek bölünmeye ve azalmaya başlamıştır. Bu nedenle 1946 yılında Halkevlerine giderlerini karşılamaları amacıyla paralı olarak balolar, müsamereler, geziler gibi etkinlikler düzenlemelerine ve sinema gösterimleri için odaların kiraya verilmesine müsaade edilmiştir. Atatürk'ün ölümünden sonra vasiyeti üzerine menkul mallarından bir kısmı da Halkevlerine verilmiştir⁴¹.

Demokrat Partinin iktidara gelmesini müteakip görevlendirilen maliye müfettişlerinin⁴² hazırladığı 15 Aralık 1950 tarihli "Halkevleri ve Cumhuriyet Halk Partisi 932-950 Yılları Hesaplarının Tetkik Neticelerine Dair Rapor"una göre; Halkevlerinin gelir kaynakları şunlardan oluşmaktadır:

³⁹Hamdiye Algan, **Halkevlerinde İnkılap Temsilleri (1932-1951)**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011, s.22.

⁴⁰Hakan Yaşar, "Yurtdışında Bir Kültür Kurumu: Londra Halkevi", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 45, Bahar 2010, s. 177-215.

⁴¹Yavuz Özdemir, Elif Aktaş, "Halkevleri (1932'den 1951'e)", **A.Ü.Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]**, Sayı: 45, Erzurum, 2011, 235-262.

⁴²Demokrat Parti, iktidar olmasını müteakip devlet bütçesinden Halkevlerine yapılan yardımların uygun bir şekilde sarf edilip edilmediğini kontrol ettirmek için 25-30 Maliye müfettişini CHP'nin hesaplarını incelemekle görevlendirmiştir. "Halkevleri Hakkında CHP Genel İdare Kurulunun Açıklaması, 26.XI.1951", **Mülkiye Dergisi**, C. 25, Sayı: 227, Ankara, 2001, ss. 293-300.

1. Genel merkez yardımları,
2. Mahalli Özel İdare ve Köy Bütçeleri yardımları,
3. Mahalli Belediye Bütçeleri yardımları,
4. Diğer yardımlar ve teberrular⁴³,
5. Belediyeler Bankası yardımları⁴⁴,
6. İktisadi Devlet Teşekkülleri yardımları⁴⁵.

Aynı müfettişlerin tespitine göre; Halkevlerine yapılan toplam yardım kalemleri şöyledir:

1932-1950 yılları arasında Devlet Bütçelerinden toplam 25.930.102 lira⁴⁶,

1933-1950 yılları arasında Özel İdareler Bütçelerinden 14.151.028 lira,

1932-1950 yılları arasında Belediyeler Bütçelerinden 4.905.787 lira,

1935-1950 yılları arasında Köy Bütçelerinden 519.615 lira,

1935-1950 yılları arasında Belediyeler Bankasından 8.190 lira,

1930-1950 yılları arasında İktisadi Devlet Teşekküllerinden 256.508 lira⁴⁷ olmak üzere toplam 45.771.230 liradır.

Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın Halkevlerinin kapatılması ile ilgili mecliste yaptığı konuşmada verdiği ve 7 Ağustos 1951 tarihli TBMM Tutanak Dergisinde yayımlanan Halkevleri hizmetleri için 1932-1950 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partisi'ne aktarılan miktarlar maliye müfettişlerinin raporundaki rakamlardan farklıdır:

Devlet Bütçelerinden toplam 27.366.750 lira,

Özel İdareler Bütçelerinden 14.151.028 lira,

Belediyeler Bütçelerinden 6.335.689 lira,

Köy Bütçelerinden 519.615 lira,

İktisadi Devlet Teşekküllerinden 264.698 lira olmak üzere toplam 48.637.780 liradır⁴⁸. Yaklaşık 7 aylık bir arayla yayımlanan müfettiş raporları

⁴³ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 12-14).

⁴⁴ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 14).

⁴⁵ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 14); Şerafettin Zeyrek, **Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları**, Anı Yay., Ankara, 2006, s. 37.

⁴⁶ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 16).

⁴⁷ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 14).

ve TBMM Tutanak Dergisi kayıtları arasındaki Devlet Bütçelerinden aktarılan 1.436.648 liralık fark; Halkevlerine doğrudan verilen miktar olmayıp spor faaliyetleri, iskân masrafları, hars komitesi masrafları, gazete, mecmua abonelik bedeli vs.için harcanan paradır⁴⁹. Ayrıca İktisadi Devlet Teşekküllerinden aktarılan miktarlara bakıldığında müfettişlerin belirlediği rakamlara göre 8.190 lira eksiktir. Bu miktar Belediyeler Bankasından aktarılan tahsisata eşdeğerdir. Belediyeler Bankası İktisadi Devlet teşekkülleri arasında değerlendirilmiştir. Rapordaki 1930 yılı kaydının sehven yapılmış olması muhtemeldir. Bu iki çizelgede Belediye Bütçelerinden yapılan tahsisatlar arasında 1.429.902 liralık bir fark vardır. Bu Belediye Bütçelerinden toplanıp Partiye tahsis edilen paradır⁵⁰. Özel İdareler Bütçelerindeki iki hesap arasındaki bir yıllık fark ile Köy Bütçeleri arasındaki üç yıllık farkın hesap başlangıç tarihlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

İki hesap listesinde bazı farklılıklar görünmesine rağmen her ikisinin de doğru olduğu ve birbirini teyit ettiği anlaşılmaktadır.

Genel Bütçede Halkevlerine Konulan Tahsisat

Talimatnamesine göre Halkevlerinin ihtiyaçlarının mahalli kaynaklardan sağlanması gerekmesine rağmen genel bütçeden⁵¹ de kaynak ayrılması CHP'nin Halkevlerine ne kadar çok önem verdiğinin açık göstergesidir. Kuruluşundan kapanışına kadar genel bütçeden tahsis edilen gelir aşağıya çizelge olarak çıkarılmıştır. Bazı yıllar tasarlanan bütçe ile kesin hesap miktarları⁵² arasında fark bulunmaktadır⁵³.

⁴⁸ Fevzi Çakmak, "Halkevlerinin Kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması" **History Studies**, C. 7, Sayı: 3, Ekim 2015, ss. 1-21; Dursun Ayan, Özbay Güven, "İstanbul'da 22 Şubat 1945 Tarihinde Elli Yıllık Evliler için Fatih Halkevinin Düzenlediği Törene İlişkin İki Belge", **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, C. 1, Sayı: 4, Eylül-Aralık 2001, ss. 87-96.

⁴⁹ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 16).

⁵⁰ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 14)

⁵¹ Bütçe, devletin belli bir süre içindeki gelir ve giderlerini tahmini olarak belirleyen, gelirlerin toplanmasına, giderlerin yapılmasına izin veren kanundur. Şevki Özbilen, **Devlet Bütçesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2013, s. 11.

⁵² Kesin hesap, bütçe gelirleri ve giderleri ile ilgili nihai durumu ortaya koyan ve yasama denetimine olanak veren bir uygulamadır. Bütçe hesabının kesilmesi, kesin hesap kanunu ile yapılmaktadır. Şevki Özbilen, **Kamu Maliyesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2010, s. 387.

⁵³ 1935 Malî Yılı Hesabı Kat'î Kanunu No. 3769, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 24 Kanunisanı 1940, Sayı: 4415; 1935 malî yılı muvazenei umumiye kanunu No. 2730, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 30/V/1935, Sayı: 3016; 1936 malî yılı hesabı katî kanunu No:

Mali Yıl	Kanun Numarası	Varidat(Gelir) (Lira) (Bütçe Tasarısı)	Gider (Lira)	Hasılat(Gelir) Lira) (Kesin Hesap)	Halkevlerine Yardım
11935	2730	195.011.053	195.013.000		96.000
11935	3769		259.476.797,97	266.784.988,28	216.000
11936	3895		265.796.726,84	270.805.298,61	591.480
11937	3192	231.017.776	231.020.000		479.880
11937	3982		310.692.833,83	317.041.492,28	591.480
11938	4254		314.697.489,34	329.333.942	691.480
11939	3620	261.110.000	261.064.192		741.000
11939	4428		394.427.914,77	388.257.268,98	797.100
11940	4676		546.519.814,60	552.245.014,24	1.250.000
11941	4042	309.743.001	309.740.396		1.250.000
11941	5033		586.411.550,51	652.251.392,50	1.400.000
11942	5357		918.509.735,51	983.777.352,51	2.200.000
11943	5443		1.037.177.802,14	1.038.507.212,45	1.900.000
11944	4566	901.511.000	952.434.417		2.800.000
11944	5767		1.082.964.913,60	1.079.241.236,85	-
11945 (7 Aylık)	4741	537.843.000	603.404.824		-
11946	4817	894.668.000	990.572.884		-
11946	5911		1,024,319,301.86	1.061.055.263,58	3.900.000+Londra Halkevi:

3895, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 19/VII/1940, Sayı: 4565; 1937 Malî Yılı Hesabı Katî Kanunu No. 3982, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 18 Mart 1941, Sayı: 4761; 1937 malî yılı muvazenei umumiye kanunu No. 3192, Resmî Gazete ile neşir ve ilâm : I/VI/1937, Sayı: 3619; 1938 malî yılı hesabı katî kanunu no. 4254, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı ' 18 . VI. 1942, Sayı: 5135; 1939 malî yılı hesabı katî kanunu No: 4428, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 2/6/1943, Sayı: 5427; 1940 malî yılı hesabı katî kanunu No: 4676, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 25/XI/1944, Sayı: 5866; 1941 Akçalı Yılı Kesinhesap Kanunu No. 5033, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 22 Nisan 1947, Sayı: 6589; 1941 malî yılı Muvazenei umumiye kanunu No. 4042, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı : 2/VI/1941, Sayı: 4823; 1942 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu No. 5357, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 4 Nisan 1949, Sayı: 7173; 1943 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu No. 5443, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 24 Kasım 1949, Sayı: 7361; 1944 Bütçe yılı Kesinhesap Kanunu No. 5767, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 25 Mayıs 1951, Sayı: 7817; 1944 malî yılı Muvazenei Umumiye Kanunu No. 4566, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 1.VI.1944, Sayı : 5719; 1945 yılı 7 aylık Bütçe Kanunu No. 4741, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 1 Haziran 1945, Sayı: 6020; 1946 Bütçe yılı Kesinhesap Kanunu No. 5911, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 11 Nisan 1952, Sayı: 8083; 1946 Yılı Bütçe Kanunu No. 4817, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 31 Aralık 1945, Sayı: 6194; 1947 Yılı Bütçe Kanunu No. 4997, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 2 Ocak 1947, Sayı: 6495; 1948 Yılı Bütçe Kanunu No. 5161, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 2 Ocak 1948, Sayı: 6795; 1949 yılı Bütçe Kanunu No. 5350, Resmî Gazete ile ilâm : 1. III. 1949, Sayı: 7144; 1950 Yılı Bütçe Kanunu No. 5561, Resmî Gazete ile ilânı: 1 Mart 1950, Sayı: 7445.

					135.000
11947	4997	1.021.232.000	1.136.215.530		-
11948	5167	1.115.600.000	1.243.563.197		-
11949	5350	1.251.802.894	1.371.875.627		1.950.000
11950	5561	1.313.269.563	1.487.208.563		-

Bu çizelgede kesin hesapların tamamı elde edilemediğinden toplam tahsisat hesaplanmamıştır.

1951 yılında Meclis tartışmaları sırasında Bütçe Komisyonu adına Behzat Bilgin'in verdiği ve TBMM Tutanak Dergisinde yayımlanan bilgilere göre Halkevleri için bütçeye konan ödenek şöyledir⁵⁴:

1935 Yılı	96.000
1936 Yılı	479.880
1937 Yılı	479.880
1938 Yılı	479.880
1939 Yılı	741.000
1940 Yılı	1.250.000
1941 Yılı	1.250.000
1942 Yılı	1.400.000
1943 Yılı	1.600.000
1944 Yılı	2.800.000
1945 Yılı	2.047.000
1946 Yılı	3.900.000
1947 Yılı	1.950.000
1948 Yılı	1.950.000
1949 Yılı	1.950.000
1950 Yılı	1.250.000
Toplam	23.623.000

Resmi gazetede yayımlanan kesin hesap listelerindeki miktarlar ile TBMM Tutanak Dergisinde yayımlanan miktarlar arasında fark mevcuttur. 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1941, 1942, 1943 yıllarına ait tahsisatlarda

⁵⁴ Zeyrek, a.g.e., s. 40.

farklılıklar bulunmakta; 1944 yılı Kesin Hesap çizelgesinde Halkevlerine konulan tahsisat listede görünmemektedir. Uyumsuzluk tespit edilen 8 yılın toplam farkı 1.660.900 lira tutmaktadır. Tutanak Dergisinde yayımlanan 1940, 1946 ve 1949 yıllarına ait miktarlar ise Kesin Hesap çizelgesinde belirtilen rakamlarla uyuşmaktadır. 1946 yılı Bütçe tasarısında ise Halkevlerine tahsisat bulunmamaktadır. 1945, 1947, 1948 ve 1950 yıllarına ait Bütçe Kesin Hesap listesi görülemez. Oluşan bu farkın neden kaynaklandığının bir takım mali hesaplarla anlaşılabilceği değerlendirilmektedir.

Demokrat Parti iktidara geldikten sonra, partinin yayın organı Zafer Gazetesi'nde Maliye Bakanı'nın açıklamasına atıfla Halkevleri'ne verilen 50 milyon liranın hesabının sorulacağı şeklinde haberler de çıkmıştır⁵⁵. Halkevleri'ne verilen paraların 25 milyon lira dolayında olduğunu belirten Menderes, bu kurumların denetim raporlarından anlaşıldığına göre bu paranın 6 milyon kadarının C.H.P.'nin zimmetinde kaldığını, 11 milyon lirasının bina yapılmasına, 7-8 milyonun da, illerdeki Halkevleri'nin giderlerine ayrıldığını iddia etmiştir⁵⁶.

1951 yılında Maliye Bakanının açıkladığı toplam 27.366.150 liradan⁵⁷ başka maksatlarla (spor faaliyetleri, iskân masrafları, hars komitesi masrafları, gazete, mecmua abonelik bedeli vs.) kullanılan miktar çıkarıldığında kalan 25.930.102 liradır⁵⁸. Bu yardımlardan Halkevi hizmetlerine harcanan miktar ise 21.592.921 liradır. 1932-1934 yılları arasında devlet bütçelerinden yardım alınmadığı dönemde parti bütçesinden yapılan yardım da dâhil edilerek hizmetler için harcanan miktar 10.858.127 liradır ve 11.355.837 lira da bina inşaatlarına harcanmıştır⁵⁹. Bütçeden ödenen 4.337.281 lira fark muhtemelen Halkevlerine CHP Genel Merkezi kanalını kullanmadan doğrudan yapılan yardım olmalıdır.

Başka bir araştırmaya göre; 1932 ile 1950 yılları arasında Halkevlerine ulusal bütçeden ayrılan 27.336.750 liralık ödenek parti bütçesinin beşte birini oluşturuyordu. Bu yardımların büyük bir bölümü Halkevleri binalarının yapımında kullanılmıştır⁶⁰.

⁵⁵ Albayrak, **a.g.e.**, s. 209.

⁵⁶ Albayrak, **a.g.e.**, s. 210.

⁵⁷ **BCA**. 010.09/29.87.1 (Lef 6-7).

⁵⁸ **BCA**. 010.09/29.87.1 (Lef 16).

⁵⁹ **BCA**. 010.09/29.87.1 (Lef 11), Bu miktarlar TBMM Tutanak Dergisinde yayımlanan rakamlarla uyuşmaktadır. Çakmak, **a.g.m.** ss. 1-21.

⁶⁰ Oğuz Temizhan, **Halkevleri ve Halkevlerinin 1932-1940 Arası Eğitim Faaliyetleri**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s.50.

Halkevlerine genel bütçeden sağlanan tahsisat savaş yıllarında bile artarak devam etmiştir. Ancak TBMM Tutanak Dergisinde yayımlanan miktarlar baz alındığında çok partili düzene geçilmesini müteakip Halkevlerine tahsis edilen ödenekteki düşüş açıkça görülmektedir⁶¹. Bu azalma Halkevlerinin etkinliğine büyük ölçüde zarar vermiştir.

CHP Teşkilatının Halkevleri ve Halkodalarına Yardımı

Bu konu hakkında düzenli bir kaynak tespit edilemediğinden araştırmada Genel Merkez tarafından yapılan yardımlar için yukarıda belirtilen miktarların açıklaması olarak ayrıntılı bir hesap listesi çıkarılamamıştır. Ayrıca il idare kurullarının tahsis ettiği miktarlar yerel hesap listelerine birer kalem olarak girildiğinden ve Belediye tahsisatları da belediye bütçelerinin bir kalemi olarak hesap listelerine eklendiğinden ayrıntılı bir çalışma yapılamamıştır. Belgeler genel ve yerel arşivlerde bulunduğundan bu başlık ayrı bir araştırma konusudur.

Halkevlerinin kuruluşundan kısa bir süre sonra kaynak temini için İl İdareleri araştırmaya başlamışlar ve Halkevlerinin paralı balo ve müsamereler düzenlemesi için başvurular yapılmıştır. 1933 yılında yapılan toplantılar sonucu alınan karar gereği İl İdarelerine Fırka Nizamnamesinin 114. Md.sine uyulması talimatı verilmiştir. Bu madde kapsamında Halkevleri yararına yapılacak etkinliklerin Halkevleri tarafından doğrudan olmayıp parti teşkilatının yapması ve bütçelere Halkevlerine yardım namıyla masraf kısmına konulması istenmiştir⁶².

Genel Merkez Yardımları:

Bu konuda düzenli bir kaynağa rastlanmamıştır. Maliye Müfettişlerinin tespitine göre; 1932-1934 yıllarında Halkevlerinin bütün masrafları; 1935,

⁶¹ Bingöl Milletvekili Tahsin Banguoğlu, Halkevlerinin yaşadığı mali güçlüğü anlatırken 1946 yılında 5 milyon ödenek alan Halkevlerinin 1947 yılında ödeneğinin 3 milyona düştüğünü söylemiştir. **CHP Yedinci Kurultay Tutanağı**, Ankara, 1948, s. 214.

⁶² **BCA**. 490.01/1545.265.1 (Lef 49); Madde-114- Fırkanın geliri şunlardır:

- A) Fırka azalarından alınacak yardım paraları;
- B) Teşkilâtın menkul ve gayrimenkul mallarının iradı;
- C) Müsamere, konser, balo, temsil gibi teşebbüslerden artan paralar;
- Ç) Fırkaca yapılan neşriyattan kalan paralar;
- D) Fırka teşkilâtının himaye ettiği kültür, millî terbiye, spor ve sair hayır hizmetlerine karşılık umumî ve mahallî bütçelerle belediye bütçelerinden ayrılacak yardım paraları;
- E) Fırkaya (A) fıkrası haricinde yapılacak yardımlar; **CHF Nizamnamesi ve Programı**, TBMM Matbaası, Ankara, 1931, s. 23; **CHP Yedinci Kurultay Tutanağı**, s.304.

1938 ve 1939 yıllarında ise bazı kısımları Genel Merkez tarafından karşılanmıştır⁶³.

1938 yılına ait bir belge parti bütçesine konulan tahsisatı 309.344 lira olarak açıklamaktadır⁶⁴. Tahsisattan 10.000 lira eksiltilmiş ve tahsisat miktarı 199.344 liraya düşürülmüştür⁶⁵. 1 Mart 1939 tarihinde yapılan harcama miktarı 234.405.73 lirayı bulmuş ve o yıl harcanmayan miktar 64.938,27 lira olmuştur⁶⁶.

Parti kuruluşları tarafından neşredilen Ulus, Yurt ve Ülkü gibi gazete ve mecmuaların abone bedeli olarak harcanan paralar da Halkevi masrafları arasında kabul edilmiştir. Bu bedeller 1939-1950 yılları arasında 1.232.005 lira olarak tahakkuk etmiştir⁶⁷.

1947 yılbaşında hazırlanan CHP Genel Merkez bütçesine göre Halkevleri ve Halkodalarına tahsisat 2.085.000 lira olarak onanmıştır. Yıl içinde 250.000 lira eklenerek Halkevlerine yardım 2.335.000 liraya yükselmiştir⁶⁸. Eklenen 250.000 lira Yapı ve Esaslı Döşeme faslına aittir⁶⁹ ve ana bütçedeki aynı fasıla ait 1.025.000 lira ve yıl içinde yapılan 16.000 liralık aktarma ile bu fasıl toplamı 1.291.000 liraya ulaşmaktadır⁷⁰. Ancak 1947 yılında yapımına başlanmış 10 adet ve yeni inşa edilecek 23 yerdeki Halkevi ve Halkodaları için 1.903.000 liraya ihtiyaç vardır. Çeşitli hesaplamalar sonunda karşılanan kısmı düşüldüğünde Halkevleri ödenek faslında açık 600.000 liraya ulaşmaktadır. Bu açığın kapatılması için Genel Bütçeden aktarma yapılması teklif edilmiştir⁷¹. Merkezden Halkevleri ve Halkodalarına yapılan harcamalara fikir vermesi açısından Halkevleri ödenek açılımı ekte sunulmuştur.

CHP Halkevleri Bürosunun 1948 yılı bütçesi 813.901 lira ve 1949 yılı bütçesi 813.392 lira olarak tasarlanmıştır⁷² ve ekte sunulmuştur.

İl Özel İdare Tahsisatı:

1950 yılında Demokrat Partinin iktidara gelmesini müteakip görevlendirilen maliye müfettişlerinin tespitine göre 1933-1950 yılları

⁶³ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 6).

⁶⁴ BCA. 490.01/1543.274.1 (Lef 2).

⁶⁵ BCA. 490.01/1543.274.1 (Lef 3).

⁶⁶ BCA. 490.01/1543.274.1 (Lef 4).

⁶⁷ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 8)

⁶⁸ BCA. 490.01/1540.261.1 (Lef 23).

⁶⁹ BCA. 490.01/1540.261.1 (Lef 25).

⁷⁰ BCA. 490.01/1540.261.1 (Lef 27).

⁷¹ BCA. 490.01/1540.261.1 (Lef 27-28).

⁷² BCA. 490.01/1540.261.1 (Lef 18-20); CHP Genel Merkezi Bütçesinde 1946 ve 1947 yılı karşılaştırması için bkz. BCA. 490.01/1540.261.2 (Lef 51-52, 63-65).

arasında Özel İdareler Bütçelerinden 14.151.028 lira tahsisat yapılmıştır⁷³. Bu konuda da belgelerin çok parçalı olması ve genel listelerin bulunamaması nedeniyle derinlikli bir çalışma gerekmektedir. Tespit edilen dağıtık belgelerden bazıları şunlardır.

Dâhiliye Vekaletinin 3 Ocak 1940 tarihli yazısından anlaşıldığına göre; Vilayetlerin bütçelerinden ayırdığı tahsisat 10.270.288 liradır ve bu miktarın Halkevlerine yardım olarak ayrılan kısmı ise 439.199 liradır⁷⁴. Bu yazıda Özel İdarelerin Bütçelerinin oldukça sıkıntılı olduğu da ifade edilmekle birlikte bazı vergilere zam yapılarak işlerin yürütülmesi amaçlanmıştır⁷⁵. Ancak bütün bu çabalara rağmen Halkevlerine ve Hayır kurumlarına yardım öncelik kazanamamış, yapılan tahsisatlarına ihtiyaç duyulan diğer fasıllara aktarılmasının önüne geçilememiş ve aksaklık uzun yıllar devam etmiştir. Özel İdare tahsisatıyla ilgili örnek belgeler ektedir.

Belediye Tahsisatı:

1950 yılında Demokrat Partinin iktidara gelmesini müteakip görevlendirilen maliye müfettişlerinin tespitine göre 1932-1950 yılları arasında Belediyeler Bütçelerinden Halkevlerine 4.905.787 lira tahsisat yapılmıştır⁷⁶. 1951 yılında TBMM Tutanak Dergisinde ise yayımlanan miktar 6.335.689 liradır⁷⁷. Aradaki 1.429.902 liralık fark parti bütçesine aktarılmıştır..

CHP Genel Sekreterliği, 26 Haziran 1939 tarihli bir yazı ile Belediye Bütçelerinden Halkevlerine ayrılan yardımların cetvel halinde bildirilmesi talimatını vermiştir⁷⁸. Ancak bu cetvellere arşivlerde henüz rastlanmamıştır. Bir iddiaya göre Belediyelerin yardımları kesin olarak bilinmemekle beraber yıllık ortalamaları 200 bin lira civarındadır⁷⁹.

İnşaat Tahsisatı:

Bu tahsisat inşaatın yapım esnasında çeşitli kaynaklardan yapılan yardımlar kapsamında gelir kalemleri arasında bulunmasına rağmen tamamlanmasını müteakip gider kalemleri arasına konulmaktadır. Maliye müfettişlerinin tespitine göre inşaat için yapılan tahsisat 11.355.837 liradır⁸⁰.

⁷³ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 14).

⁷⁴ BCA. 490.01/1542.270.1 (Lef 12).

⁷⁵ BCA. 010.09/1542.270.1 (Lef 11).

⁷⁶ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 14).

⁷⁷ Çakmak, a.g.m. ss. 1-21.

⁷⁸ BCA. 490.01/4.21.20.

⁷⁹ Anıl Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Gündoğan Yay. Ankara, 1990, s. 216.

⁸⁰ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 11), Bu miktarlar TBMM Tutanak Dergisinde yayımlanan rakamlarla uyusmaktadır. Çakmak, a.g.m. ss. 1-21.

CHF Halkevleri Talimatnamesinin 8. md. sine göre; Halkevleri binaları CHF İdare Heyetleri tarafından temin, tanzim ve tefriş olunur⁸¹ ve Halkevleri öğreneğinin 12. md. sine göre; Halkevleri kurağları CHP Yönetim Kurullarınca bulunur, döşenir ve düzenlenir⁸². CHP Nizamnamesinin 142. Md. sinde ise “Bina satın alınması veya inşası için merkezden gönderilmiş veya mahallince temin edilmiş olan paralar Genel Sekreterliğin müsaadesi olmadıkça hiç bir sebep ve suretle sarfedilemez.” hükmünü amirdir⁸³.

13 Nisan 1939 tarihinde yayımlanan bir tamime göre; bir Halkevi binası yapılma kararı alındığında inşaat işine girişmeden önce inşaat için gerekli para iyice hesaplanmalıdır ve Parti Merkezinden tahsis edilen paradan başka bir beklenti olmamalıdır⁸⁴. Yetmeyen ödeneklerden dolayı inşaatlar durdurularak bir sonraki bütçe dönemi beklenmiş veya yerel kaynaklardan karşılanmaya çalışılmıştır.

Halkevi öğreneğinin 12 ve 13. Maddeleri bina inşasında asıl vazife ve teşebbüsün mahalli parti teşkilatının işi olduğunu belirtir. Arsanın şehir planına göre mümkün mertebe köşe başında olması ve en küçük kenarının 25 m. den sahasının da 1.000 m. den az olmaması tavsiye edilir. Arsanın tedariki için gereken para mahalli kaynaklardan temin edilmelidir. İnşaat levazımı mahalli fiyat rayiçleri hesaplanmak suretiyle yapılacak keşifname vilayet Nafia müdürlüklerine tetkik ve tasdik ettirilmelidir⁸⁵. Parti, arsa sağlandıktan sonra Halkevine proje sağlanmasında yardımcı olur⁸⁶. Halkevleri binaları, bazen mimarlık yarışmaları açarak bazen de doğrudan bölgeden bir mimar seçilerek yaptırılmıştır⁸⁷.

Başka bir kaynağa göre; Talimatname hükümlerine göre halkevi ya da parti binası yapılmak üzere partiye bırakılan 86 yerdeki 123 parça gayrimenkulün değeri 1937 yılında 565.200 Liradır. 1939 yılında bu miktarlar, ihtiyaca paralel olarak tekrar güncellenmiş ve 90 yerde 128

⁸¹ CHF Halkevleri..., s. 4.

⁸² BCA. 490.01/4.20.10 (Lef 1).

⁸³ CHP Nizamnamesi, Zerbemat Basımevi, Ankara, 1943, s. 28.

⁸⁴ BCA. 490.01/4.20.10 (Lef 4).

⁸⁵ Ahmet Akter, “Turgutlu’da Halkevi (Eski Belediye) Binasının İnşası”, **Uluslararası Turgutlu Sempozyumu**, 17-19 Kasım 2016, Turgutlu/Manisa; BCA. 490.01/4.20.10 (Lef 3).

⁸⁶ Neşe Gurallar Yeşilkaya, **İdeoloji Mimarlık İlişkisi ve Türkiye’de Halkevi Binaları 1932-1946**, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1997, s. 120.

⁸⁷ Sibel Bozdoğan, **Modernizm ve Ulus İnşası, Erken Cumhuriyet Döneminde Mimari Kültür**, 3. Baskı, Metis yay., İstanbul, 2012, s.112.

parçalık toplam değeri 591.700 Lira olan gayrimenkul CHF'na bırakılmıştır⁸⁸.

Halkevi binası olmayan Vilayet merkezleri ve kazalar olmak üzere program iki kısma ayrılmıştır. 1940 yılı düşünüldüğünde 3 vilayet merkezi ve 50 kazada halkevi yapılması planlanmıştır. Bina için ihtiyaç duyulan paranın, bölgeden toplanacak olan para ve CHP Genel Sekreterliğinin bölgeden toplanan paraya yapacağı ilave ile sağlanması düşünülmüştür⁸⁹.

1944 yılı Bütçe teklifinde yeni açılması tasarlanan 1.000 Halkodasının kuruluşlarında ve bir defaya mahsus olmak üzere yapı ve ilk tesis masraflarına yardım için 1.600.000 lira tahsisat konulmuştur⁹⁰. Bu tahsisatın kullanıldığına dair bir belgeye ulaşılamamıştır.

1950 yılında Demokrat Partinin iktidara gelmesini müteakip görevlendirilen maliye müfettişlerinin tespitine göre 1932-1950 yılları arasında Halkevi binalarına Merkezce harcanan toplam miktar 11.355.837 liradır⁹¹. Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın, TBMM Tutanak Dergisinde de yayımlanan mecliste yaptığı konuşmada Cumhuriyet Halk Partisi'nin 871 parçası bina, 363 parçası da arsa olmak üzere toplamda 1.234 parça gayrimenkulünün olduğunu ve bu varlıkların toplam değerinin ise tapu kayıtlarında 3.672.187 lira olarak gözüktüğünü ifade edilmiştir. Ancak Polatkan'a göre bu miktar gerçeği yansıtmaktan uzaktır. Çünkü iddia edildiğine göre, bina ve arsa vergisini düşük tutmak adına, CHP, malları gerçek değerlerinin çok altındaki değerlerle tapuya kayıt etmişti⁹².

Başka bir araştırmaya göre; 1951 yılında Halkevlerinin sahip olduğu gayrimenkullerin değeri yaklaşık 200 milyon lira olarak hesaplanmıştır⁹³. 1951 yılının Aralık ayında Maliye Bakanlığının, 5830 sayılı kanunla hazineye geçen gayrimenkullerin ne şekilde kullanılacağına ilişkin ayrıntılı bir şekilde yayımladığı tebliğde, kanunla birlikte hazineye 434, köylerin tüzel kişiliğine 378, belediyelere 113, özel idareye 36 adet olmak üzere 961 gayrimenkulün intikal ettiğini belirtmiştir. Hazineye geçen 39 Halkevi binası Milli Eğitim bakanlığına; 21 adedi Hükümet Konağına, 8 adedi kirada

⁸⁸ Mustafa Arıkan, Ahmet Deniz, "Türk Ocaklarının Kapatılışı, Borçları ve Emlâkinin Tasfiyesi", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 15, 2004, ss. 401-432.

⁸⁹ Neşe Gurallar Yeşilkaya, *Halkevleri, İdeoloji ve Mimarlık*, 2. Baskı, İletişim Yay., İstanbul, 2003, s. 137.

⁹⁰ BCA. 490.01/1540.261.2 (Lef 69).

⁹¹ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 26).

⁹² Çakmak, *a.g.m.*, ss. 1-21.

⁹³ Temizhan, *a.g.t.*, s.50.

bulunan resmi daire ve müesseselere, 18 adedi sağlık işlerinde kullanılmak üzere Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na, 9 adedi Adalet Bakanlığına, 4 adedi belediyelere tahsis edilmiştir⁹⁴.

Birbirinden farklı rakamların olması tapu kayıtlarında CHP'nin üzerindeki emlakın karışıklığından ve kurumlara ait ayırım yapılmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Halkevlerine Gelir Sağlama Faaliyetleri

Halkevi ve Halkodalarının hiçbir oda veya salonu, hiçbir sebep ve surette, daimi merkez olarak hiçbir kurum veya müessesenin emrine verilemez. Kaza Halkevi ve Halkodası binası da herhangi bir müessesenin emrine verilemez. Şart ve imkânlarla göre bu zorunlu görüldüğü takdirde de Genel Sekreterlikten izin alınmalıdır⁹⁵.

Ancak zamanla durum değişmiş ve masrafları karşılayamayan CHP Genel Sekreterliği 27 Kasım 1946 tarihinde yayımladığı genelge ile Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesinin değiştirilen 59. md.si uyarınca Halkevlerine gelir sağlamak üzere kendi çalışmalarına engel olmamak şartıyla bazı salonların bazı günler için kiraya verilmesine müsaade etmiştir⁹⁶. Genelgeye göre; her türlü gaz, su, elektrik, telefon ve ısıtma ücretleri kiracı tarafından ödenmeli ve Halkevi tarafından kullanılan günler için para istenmemeli ve götürü ücret de alınmamalıdır. Halkevlerine ait binalar 25 Haziran 1932 tarih ve 176 sayılı Meclis kararına göre bina vergisinden de muaf bulunmaktadır. Ancak kiraya verildiğinde kiracı özel idareye başvurarak bu yerlere gayri safi irat takdir edilmelidir⁹⁷.

Kiraya verilecek gayrimenkullerin mobilyalı veya mobilyasız olarak kiralanmasında 3780 Sayılı ve 18 Ocak 1940 tarihinde kabul edilen Milli Koruma Kanununun⁹⁸ hükümleri uygulanacaktır. Ancak sinema makinesi bulunan Halkevleri önce sinema makinesini açık artırma ile kiraya çıkaracak ve bu makine kimin üstüne kalırsa salonu da Milli Koruma Kanunu

⁹⁴ Çakmak, **a.g.m.** ss. 1-21.

⁹⁵ **BCA.** 490.01/1750.1106.1 (Lef 45-46).

⁹⁶ **BCA.** 490.01/11.60.22 (Lef 3).

⁹⁷ **BCA.** 490.01/11.60.22 (Lef 4); Gayri safi irat, işgal olunan gayrimenkul veya cüzünün mukadder kıymetinin %10'u itibar olunur. Tüfekçi, **a.g.t.**, s. 124.

⁹⁸ Resmi Gazete, Sayı:4417, 26 Ocak 1940; 1940-1946 Yılları Arasında 5 defa değişikliğe uğramıştır. Melek Ulusoy, **Milli Koruma Kanunu Çıkarılma Amacı, Sosyo-Ekonomik Etki ve Sonuçları**, Gazi Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s. 83.

gereğince takdir edilecek kira bedeli üzerinden kiralayacaktır. Bütün vergiler ve resimler kiracıya aittir. Kira süresi de iki yılı geçmemelidir⁹⁹.

Göze ve kulağa hitap eden iletişim araçlarından olan sinema Halkevlerine 1935'ten itibaren girmeye başlamıştır. Bütçesi imkân veren her Halkevi sinema makinesi almıştır. Birçok Halkevi raporunda en önemli dilek olarak sinema veya projeksiyon makinesi belirtilmiştir¹⁰⁰.

Ayrıca 1946 tarihli genelgenin 7. md.si ile Parti, Halkevi ve Halkodası binaları ve eşyalarının yangına karşı sigorta ettirilmesi ve sigorta primlerinin bina ve salon kiraya verildiğinde kiracıya ödettirilmesi talimatı verilmiştir¹⁰¹. 1950 yılında ise Merkezden talimat olmadıkça Halkevi sinema salonu ile kütüphanesinin kiraya verilmemesi istenmiştir¹⁰². Halkevi salonlarının kiraya verilmesi ile ilgili belge ektedir.

Çok partili hayata geçilmesinden sonra CHP'nin Halkevlerine yerel yönetimlerin bütçelerinden para transfer etmesi iyice güçleşmiştir. Halkevi ve Halkodalarının sayısındaki artış nedeniyle Parti'den veya Hükümetten Halkevlerine ayrılan bütçe fazla sayıdaki Halkevleri ve Halkodaları arasında paylaştırılmaya başlanmıştır. Halkevlerinin mali kaynakları yetersiz duruma gelince, Halkevleri tüzüklerinde yeni düzenlemeler yaparak Halkevlerinin gelir getirici faaliyetler yapmalarına izin verilmiştir¹⁰³.

Yaşanan Kaynak Sorunlarından Örnekler

CHP Genel Sekreterliği 16 Ocak 1937 tarihli bir genelgesinde Umumi Meclislerin toplanmak üzere olduğunu ve bütçelerinde Halkevlerine de tahsisat konulması konusunda İl İdare Kurullarını ikaz etmiştir¹⁰⁴.

30 Mayıs 1939 tarihinde Vali ve CHP Başkanlıklarına yazılan yazıda; Halkevlerinden alınan raporlara göre Vilayet Hususi İdare ve Belediye bütçelerinden Halkevleri için ayrılan senelik yardım paralarının ya tamamen verilmediği veya sene sonuna yakın bir miktar para verilmesi yüzünden Halkevlerinin, çalışmalarını düzenleyemediği şikâyet edilmiştir. Bundan başka önemli çalışmalarını da gerçekleştirememektedir. Bu durumu

⁹⁹ BCA. 490.01/11.60.22 (Lef 4-5).

¹⁰⁰ Temizhan, a.g.t., s.77.

¹⁰¹ BCA. 490.01/11.60.22 (Lef 1).

¹⁰² BCA. 490.01/1750.1107.1 (Lef 2).

¹⁰³ Hikmet Pala, **Cumhuriyet Modernleşmesi Projesinin Bir Aracı Olarak Ordu Halkevi ve Çalışmaları**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Master Tezi, Ankara, 2006, s. 322.

¹⁰⁴ BCA. 490.01/3.15.5 (Lef 1)

engellemek için tahsis edilen paraların belli zamanlarda ve dört taksitte verilmesinin sağlanması istenmiştir¹⁰⁵.

28 Haziran 1939 tarihinde Başvekil ve CHP Genel Başkan Vekili Refik Saydam'a Halkevlerine tahsis edilen paranın bakanlıklarda yapılan işlemde şikâyet edilmektedir. Şöyle ki; Hususi İdareler Bütçelerinin tetkiki yapılırken Maarif, Sıhhiye, Nafia, İktisat ve Dahiliye Vekaletleri temsilcilerinden oluşan komisyon, kendi vekaletlerini ilgilendiren tahsisatı az bulduğunda Halkevlerine ve Hayır Kurumlarına ayrılan tahsisattan nakil suretiyle almaktadır. Bu durum bilhassa bir program altında yürüyen Halkevlerinin inşaat işlerini aksatmaktadır. Bu naklin yapılmaması ve böyle bir durumda Genel Sekreterlik tarafından görevlendirilecek memurun komisyonda mütalaası alınmadan yapılmaması istenmektedir¹⁰⁶. Başbakan da bu talebi 13 Eylül 1939 tarihinde Dahiliye Vekaletine iletmiştir¹⁰⁷.

Sorun çözülememiş ve CHP Genel Sekreterliği 20 Aralık 1948 tarihinde İl Genel Kurullarınca yapılan bütçelerde, mahallin Halkevi ve Halkodalarının kültür hizmetlerini ifa edebilmek üzere yardım parası konulduğunu; ancak bu yardımların merkezde değiştirildiği veya kaldırıldığından dolayı şikâyet etmiştir. Hiçbir suretle kesilip değiştirilemeyeceği talimatını vermiştir¹⁰⁸.

29 Aralık 1945 tarihinde CHP Genel Sekreterliği Halkevi ve Halkodası Başkanlıklarından bazılarının Parti merkezinden ödenek istediğini belirterek talimatlara uyulması konusunda ikaz etmiştir. Ayrıca Halkevi ve Halkodalarının borçlandıklarını ve borçlarını kapatmak için de para istediklerini ve kesinlikle borçlanılmamasını istemiştir¹⁰⁹.

Başka bir yazıda da Halkevlerinin memur ve hademe aylıklarını ödeyemediklerinden dolayı müracaat ettiklerini, bunun önüne geçmek için masraflarını karşılayabilecekleri kadroyu kullanmaları konusunda uyarılmışlardır¹¹⁰.

Sorunu çözmek için, 1946 yılında Urfa Milletvekili A. Kutsi Tecer'in teklifi¹¹¹ ile CHP Nizamnamesinde Halkevlerinin Bütçesinin yeterli olup olmadığı ve yerel imkânlardan karşılanma durumunun değerlendirilmesi için 66. md.nin son fıkrasında değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikle; Parti

¹⁰⁵ BCA. 490.01/4.20.20 (Lef 1).

¹⁰⁶ BCA. 030.01/65.401.5 (Lef 3); BCA. 490.01/1542.270.1 (Lef 14-15).

¹⁰⁷ BCA. 030.01/65.401.5 (Lef 4).

¹⁰⁸ BCA. 490.01/42.252.24.

¹⁰⁹ BCA. 490.01/6.28.15 (Lef 3)

¹¹⁰ BCA. 490.01/8.40.24

¹¹¹ BCA. 490.01/6.31.6 (Lef 3-6)

kongrelerine “Hesap”, “Bütçe” ve “Dilek” komisyonlarından başka “Halkevleri ve Halkodaları” komisyonu da ayrılacaktır. Müteakip kongrelerden itibaren il ve ilçe kongrelerinde ayrılacak “Halkevleri ve Halkodaları Komisyonları” kendi köy, mahalle, bucak, ilçe ve illerindeki Halkevleri ve Halkodalarının durumlarını inceleyerek hazırlayacakları raporlarını diğer komisyon raporları gibi kongre başkanlıklarına vereceklerdir. İlçe kongre başkanlıkları bu raporların birer örneğini ilçe idare kurulu başkanlığı yoluyla il idare kurulu başkanlığına, il kongresi başkanlıkları da doğrudan il idare kurulu başkanlığına göndereceklerdir. Bu suretle il idare kurul başkanlıklarında toplanacak olan Komisyon raporları birleştirilerek genel sekreterliğe gönderilecektir¹¹².

Çok partili hayata geçildikten sonra bazı illerde ve İlçelerde belediye yönetimi başka partilerin eline geçince Halkevlerine yapılan yardımları kesmişlerdir. Parasızlık nedeniyle Cumhuriyet Halk partisi genelmerkezi ancak Londra ve büyük kent Halkevlerine para verebilir, diğerlerine yardımı kesmek zorunda kalır. Bazı aydın ve eşraf kesimleri de Halkevlerine yardımlarını keserler. Maddi kaynak kesilince Halkevi dergileri çıkarılamaz, köy gezileri yapılamaz, diğer sosyal yardım ve kültür çalışmaları yürütülemez hale gelir¹¹³.

Halkevlerinin Giderleri

Öncelikle yöneticilerin harcamalar konusunda titizlik göstermeleri için 1 Mart 1932 tarihli ve 23 numaralı tamimde dikkat çeken şu ifadeler kullanılmıştır: “Halkevleri fevkalade tasarruflu çalışma müesseseleridir. Memleketin her şubesine esas olmak lazım gelen tasarruflu çalışma fikrine Halkevleri numune olmalıdır¹¹⁴.” Ayrıca Talimatnameye göre Bütçede yazılı olmayan bir hizmet için hiçbir masraf yapılamaz¹¹⁵.

CHP bünyesinde bulunan Halkevleri Müfettişlerinin harcamaları da 1943 yılına kadar Halkevleri bütçesinden karşılanmıştır¹¹⁶.

1932 tarihli “Halkevleri Muhasebe Usulü Talimatnamesi”ne göre Halkevlerinin gider kalemleri şunlardan ibarettir.

¹¹² BCA. 490.01/6.31.6 (Lef 3-4).

¹¹³ Çeçen, **Halkevleri...**, s. 235.

¹¹⁴ **Cumhuriyet Halk Fırkası Halkevleri Talimatnamesi**, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1932, s. 28.

¹¹⁵ BCA. 490.01/3.12.16 (Lef 4).

¹¹⁶ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 8)

Kadro Giderleri:

1. Sekreter Maaşı
2. Odacı(hademe) Maaşı

İdare Masrafları:

1. Kira parası
2. Geçici Çalışan(Orkestra, Bando, Spor Öğretmeni gibi) (İhtiyaç halinde)
3. Hizmetçi(İhtiyaç halinde)¹¹⁷
4. Posta Telgraf masrafı
5. Kırtasiye masrafı
6. Işık ve ısınma masrafı
7. Yapı onarım masrafı
8. Milli Günler masrafı
9. Döşeme Demirbaş masrafı
10. Hademe elbise ve ayakkabı masrafı
11. Çeşitli Borçlar

Şube Masrafları:

1. Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi masrafları
2. Ar (Güzel Sanatlar) şubesi masrafları
3. Gösterit Şubesi masrafları
4. Spor şubesi masrafları
5. Sosyal Yardım şubesi masrafları
6. Halk Dersleri ve Kurslar şubesi masrafları
7. Kitapsaray ve Yayın şubesi masrafları
8. Köycülük şubesi masrafları
9. Müze ve Sergi şubesi masrafları¹¹⁸

¹¹⁷ BCA. 490.01/3.12.16 (Lef 9).

¹¹⁸ BCA. 490.01/3.12.16 (Lef 10); BCA. 490.01/737.13.2 (Lef 6-10); BCA. 490.01/8.40.23 (Lef 1).

Halkevi masrafları ile ilgili belge ektedir¹¹⁹.

İdare Masrafları:

Halkevlerinin başlıca giderleri kira, elektrik, yakıt gibi harcamalardır. CHF Genel Sekreterliği Halkevlerini gönderilen parayı gerekli yerlerde kullanmaları, tasarruflu olmaları gibi konularda uyarmıştır¹²⁰.

Çeşitli giderler arasında içilecek su, kullanma suyu, musluk, mefruşat sigortası, ambalaj ve aydınlatma ve ısıtma masrafları da bulunmaktadır¹²¹.

Damga Kanunu gereği Halkevlerinin kullandığı yüz kuruştan beş yüz kuruşa kadar olan makbuzlara ikişer, bundan yukarı olan makbuzlara beşer kuruşluk pul yapıştırılmaktadır¹²²ve bu masraf da bütçeden karşılanmaktadır.

Halkevleri binaları sigortalanması zorunlu taşınmazlardandır. Ancak bu binalar partinin envanterinde geçtiğinden dolayı sigortalama işlemini parti teşkilatları yapmaktadır.

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Masrafları:

Bu şube halkın genel bilgisinin arttırılması yanında parti ilkeleri doğrultusunda yurt sevgisinin, yurttaşlık anlayışının yükselmesine yarayacak çalışmalar yapmıştır. Dil devriminin gelişmesine çalışarak, güzel yazı ve söz söyleme yarışmaları düzenlemiştir. Dergi ve benzeri yayımlarla Türk dilinin gelişmesine çalışarak, bunları çevreye dağıtarak halkın bilinçlenmesine çalışmıştır. Yazın alanında özel yetenek gösterenleri yetiştirmek ve desteklemek de bu kolun görevleri arasındadır¹²³.

Zamanın önde gelenleri Halkevleri aracılığı ile tüm yurdu dolaşarak konuşmalar yapmışlar ve bu konuşmalar kitaplar biçiminde basılarak tüm yurda dağıtılmıştır¹²⁴.

Halkevleri bilimsel kitaplar da yayımlamıştır. Tarih ve kültür konuları ele alınarak belirli konularda araştırmalar yapılması, kitaplar hazırlanması için kurullar oluşturulmuştur¹²⁵.

¹¹⁹ BCA.490.01/1540.261.1 (Lef 20)

¹²⁰ Yavuz Özdemir, Elif Aktaş, **a.g.m.**,ss. 235-262.

¹²¹ BCA. 010.09/29.87.1 (Lef 7)

¹²² BCA. 490.01/3.12.16 (Lef 6).

¹²³ Çeçen, **Halkevleri...**,ss. 174-175.

¹²⁴ Anıl Çeçen, **Kültür ve Politika**, Genişletilmiş 2. Baskı, Gündoğan Yay., Ankara, 1996, s. 232.

¹²⁵ Çeçen, **Halkevleri...**,ss. 389-390.

Ar (Güzel Sanatlar) Şubesi Masrafları:

Halkevleri müzik, heykel, resim ve mimari gibi konularda yeteneği olanları keşfederek bu alanda yetişmesini sağlamak ve bu kişileri topluma kazandırmakla görevlendirilmiştir. Güzel Sanatlar Şubesi faaliyetlerine halkın ilgisi ve katılımını artırmak amacıyla müzik geceleri ve resim sergileri yanında Danslı Çaylar, Aile Toplantıları, Balo, Garden Parti, Şölenler, Fotoğraf sergileri, Dikiş Nakış Sergileri, Yerli Malı Sergileri de düzenlemiştir¹²⁶.

Bu faaliyetlerde de bazı masraflar yapılması kaçınılmazdır. Bu faaliyetlerden bazıları şunlardır: Ordu ve Ünye Halkevleri işbirliği yaparak yeni müzik aletleri getirmişler ve bölge gençleri için ortak müzik kursları açmışlardır. Kayseri Halkevi oluşturduğu caz kolu ile düzenli konserler düzenlemiştir. Giresun Halkevi ise fındık şenliği düzenlemiştir¹²⁷. Örnek bir masraf listesi ektedir¹²⁸.

Gösterit Şubesi Masrafları:

Özellikle kadınların piyeslerde oynamasının teşvik edildiği tiyatro faaliyetlerinde kadınların gönüllü olarak sahneye çekilememesi üzerine birçok Halkevi Başkanı istekli ve muhtaç kadınları belli bir ücret karşılığı sahneye çıkmaya ikna edebilmiştir. Sadece maaş kelimesi kullanılmamış; genellikle 'masraf karşılığı', 'araba ücreti', 'zaruri masraf karşılığı' gibi ibareler kullanılmıştır. Eminönü Halkevinin Ferah tiyatrosunda ücretli temsiller verdiği de ayrıca tespit edilmiştir. Birçok Halkevi bütçelerini desteklemek amacıyla sahnelerini Tiyatro topluluklarına kiraya vermektedir. Kiracıların çoğu da seyyar tiyatro kumpanyalarıdır¹²⁹. Örnek bir liste ektedir¹³⁰.

Spor Şubesi Masrafları:

Halkevleri güreş, kalkan, atıcılık gibi milli sporların yanında atlı, bisikletli ya da yaya yapılan geziler, yüzme, pinpon, bilardo, eskrim, dağcılık, kayakçılık gibi spor dallarında bilinçlendirme ve müsabakalar düzenlemiştir. Ayrıca bölgesindeki spor kulüplerini de desteklemiş ve maddi yardımda bulunmuşlardır. Örnek olarak Zonguldak Halkevi tarafından Ereğli

¹²⁶ Özcan Aldıbaş, **Zonguldak Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2016, ss. 76-78.

¹²⁷ Çeçen, **Halkevleri...**, s. 224

¹²⁸ BCA.490.01/1540.261.1; BCA.490.01/1540.261.2.

¹²⁹ Alexandros Lamprou, "Halkevi Sahnesinde 'Yeni Türk Kadını' 1930'lu ve 1940'lı Yıllarda Kadınlı-Erkekli Yeniliklerin 'Sahnelenmesi'", **Toplum ve Bilim**, Sayı: 130, 2014, ss. 6-35.

¹³⁰ BCA.490.01/1540.261.1; BCA.490.01/1540.261.2.

Spor kulübüne 120 sandalye, 3 yazı masası, 1 kitapevi, 2 sigaralık, 1 radyo ve 1 telefon makinesi ile 12 parçalı bir bando takımı alınmıştır. Deniz sporları ile uğraşması nedeniyle yine Ereğli Spor Kulübüne 120 liraya mal olan yeni bir kik yaptırılmış, hâlihazırdaki kiklerde yenilenmiştir¹³¹. Örnek bir tahsisat listesi ektedir¹³².

Sosyal Yardım Şubesi ve Köycülük Şubesi Masrafları:

Cumhuriyet Halk Fırkası Halkevleri Talimatnamesine göre; Halkevlerinin Sosyal Yardım Şubelerinin esas görevi, Halkevinin bulunduğu bölgede gerçekten yardıma muhtaç kimsesiz kadınlar, çocuklar, maluller, yaşlılar ve hastalar...gibi ihtiyaç sahiplerine yardımdır. Bunun için hayır kurumlarının faaliyetlerini kullanır. Resmi ve özel hastane, doğum ve bakım evleri, kreş, öğrenci yurtları, Hıfssııhha Kanununda yazılı şirketler ve kurumlara ait tedavi üniteleri...gibi sosyal yardım kuruluşlarının çalışmalarına katılır. Hapishanelerdeki muhtaç insanlara yardım eder. Kimsesiz okul çocuklarının elbise, yemek, barınma ve bakımları ile ilgilenir. Muhtaç hastaların hastanelere kabul edilmesini ve başka hastanelere nakledileceklere yardım eder. Evlerinde yatan hastalar ile evde doğum yapan muhtaç kadınlarla ilgilenir. Köylerden gelen tedaviye muhtaç çiftçiler ve ailelerinin barınması, tedavileri ve fakir işçiler ve ailelerine yardımcı olur. İşsizlerin iş bulmasına yardım eder. Bu faaliyetlerini yapabilmek için kaynak araştırır. Bu maksatla uygun zaman ve fırsatları değerlendirerek gösteri ve geziler düzenler¹³³.

Halkevlerinin Sosyal Yardım Şubelerinin sorumluluğu, önce, "halkta sevgi, şefkat ve yardımlaşma duygusu uyandırmak" olarak tanımlanmış, ama bu sorumluluk aydınların köylülerle ve köyle kaynaşmalarını sağlamak, sağlık sorunlarına veya bürokrasiyle ilişkilerinde karşılaştıkları sorunlara yardımcı olmakla genişletilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde, kimsesiz kızlar yurdu yapılması için Vilayete teklif götürdükleri, Edirne'de 20 kadar kimsesiz kızla dul kadını çalıştırdıkları ve barındırdıkları üstü yurt altı atölye bir tesis kurdukları, Şişli Halkevi'nin bölgesindeki 300 aileye kömür ve erzak dağıttıkları gibi haberlere rastlanmıştır¹³⁴.

Halkevleri Sosyal Yardım Şubeleri; Nakit yardımları 1939 da yaklaşık 40,000, 1940 da yaklaşık 50,000 liraydı; 1941 in ilk yarısında bu yardımlar

¹³¹ Aldıbaş, a.g.t., s. 84.

¹³² BCA.490.01/1540.261.1; BCA.490.01/1540.261.2.

¹³³ Cumhuriyet Halk Fırkası Halkevleri Talimatnamesi, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1932, ss. 14-15.

¹³⁴ Ayşe Buğra, "Devletçi Dönemde Yoksulluk: 'Zenginlerimiz Nerede?"; Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008, s. 139.

25,000 liraya yaklaşmıştır. Savaş döneminin ağır koşullarına rağmen yardımlar azalarak da olsa devam etmiştir. Yiyecek, giyecek, yakacak verilerek yapılan aynî yardımlar, okullarda öğrencilere sıcak yemek verilmesi, okul ihtiyaçlarının karşılanması, ceza evlerinde açılan kurslarda mahkûmlara kitap, defter vesaire verilmesi, köylülerin ve kimsesizlerin resmî işlerinin görülmesi, köylülerin medenî bilgiler yönünden aydınlatılması gibi çeşitli faaliyetler de yapılmaktadır¹³⁵.

Örnek olarak Kastamonu Halkevi, 1935 yılında şube idare heyeti aldığı kararla haftanın iki gününü yoksulların muayenelerine ayırmış ve bir yıl içinde 300 hastayı muayene ederek bu ailelerin çocuklarının ilaçlarını Halkevi bütçesinden karşılamıştır. Ayrıca Kastamonu'da yapılmakta olan askeri hastaneye 200 lira yardımda bulunmuştur¹³⁶.

“1940’ların son aylarında, Sandıklı Halkevi köylerde hasta tedavisi yaptırıyor, Kütahya Halkevi cezaevinde kurslar açıyor, Salihli Halkevi hasta köylüleri hastahaneye yatırıyor, Sinop Halkevi kazaya uğrayan Kızılırmak Vapurundaki yolculara yardım malzemesi sağlıyor, Eleşkirt Halkevi yoksullara para yardımında bulunuyor, Ergani Halkevi halk sağlığı kontrolü yaptırıyor, Dinar Halkevi yoksullara yardım kampanyası açıyor, Karadeniz Ereğlisi Halkevi yoksul öğrencilere malzeme sağlıyor, Kırşehir Halkevi hastaları doktora gösteriyor, Kınık Halkevi köylülere ilaç dağıtıyor, Adana Halkevi işçilere yardım sağlıyor, Zonguldak Halkevi köy köy sağlık çalışmaları yapıyor, Uşak Halkevi yoksullara para yardımı yapıyordu¹³⁷.”

Halk Dersleri ve Kurslar Şubesi Masrafları:

Halkevlerinin açtığı çeşitli kurslarda görevli öğretmenlere belirli ücretler ödemiştir. Örnek olarak teknik bilgiyi, medeni yaşayış ve görgüyü köylünün ayağına götürmek için MEB tarafından açılmış köy kadınları gezici kurslarının doğuda bulunanlarında görev yapan 15 köy öğretmenine halkevleri ödeneğinden ayda 40’ar lira üzerinden teşvik primumu verilmiştir¹³⁸. Örnek masraf listesi ektedir¹³⁹.

¹³⁵ CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, Ş.Y., T.Y., s. 8-9.

¹³⁶ İsmet Türkmen, *Kastamonu Halkevi ve Türkiye'nin Modernleşme Sürecine Katkıları (1932-1951)*, Berikan Yay., Ankara, 2013, s.147.

¹³⁷ Çeçen, *Halkevleri...*, s. 184.

¹³⁸ İsmet Türkmen, “Türk Modernleşmesinde Kadın Kimliğinin İnşası Halkevlerinin Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme 1932 1951”, *V. Uluslararası Canik Sempozyumu: “Geçmişten Günümüze Şehir ve Kadın, 01 – 03 Nisan 2016*, Samsun.

¹³⁹ BCA.490.01/1540.261.1; BCA.490.01/1540.261.2

Kitapsaray ve Yayın Şubesi Masrafları:

Halkevleri kütüphane ve okuma odaları açmakta ve Halkevi kütüphanelerindeki kitapların sayılarını artırmak için çalışmaktadır¹⁴⁰. Halkevi kütüphanelerinde bulundurulacak kitaplar, TDK ve TTK gibi kurumlardan, CHP Genel Sekreterliği'nden, Halkevlerinin kendi bütçelerinden ve halktan bağış yoluyla temin edilmektedir¹⁴¹. Kapatıldığı yıl Halkevlerine bağlı kitaplık sayısı 4.890'a ulaşmıştır¹⁴².

Gazeteler parasız veya kararlaştırılan fiyat üzerinden alınmaktadır. Doğrudan doğruya veya belediyelerden alınmak suretiyle idare heyetleri bütçesinden yapılan yardımlarla uygun eserler satın alınmıştır. Eldeki fazla nüshalar ihtiyaç duyulan eserlerle değiştirilmiştir¹⁴³. İlk yıl içinde 97,000 kitap Halkevleri kütüphanelerinde toplanmıştır¹⁴⁴. Örnek bir liste ektedir¹⁴⁵.

1943 yılından itibaren kitap alım ve dağıtım işleri hızlandırılmıştır. 1943 yılında 230 kitap üzerinden 55.147, 1944 yılında 62 kitap üzerinden 86.000, 1945 yılında 414 kitap üzerinden 307.385, 1946 yılında 168 kitap üzerinden 26.263 ve 1947 yılında 150 kitap üzerinden 25.500 adet eser satın alınmış ve dağıtılmıştır¹⁴⁶.

1944-1945 yıllarında kütüphane genel kitaplıklar, halkevi kütüphaneleri ve halk okuma odalarındaki giderlerini karşılatıldığı bir çalışmada dönemin genel kitaplıkları için bu giderlerin miktarı genel kitaplıklar için 215.050 TL, Halkevi kütüphaneleri için 141.272 TL, halk okuma odaları için 15.165 ve halk odaları için de 153.541 TL olarak belirlenmiştir¹⁴⁷.

Halkevleri kapatılırken 5830 sayılı kanun ile birlikte, Londra Halkevi dışında yurt içindeki kapatılan 4.819 Halkevleri ve Halkodalarının sahip olduğu Cumhuriyet'in 19 yıllık dönemine ilişkin çeşitli belge, film, fotoğraf, tablo, afiş ve plaklarla, sayıları 600 bini aşan kitapların hangi kurum ve kuruluşlara verilecekleri ve nasıl kullanılacakları ayrıntılarıyla saptanmadığından çoğu kaybolmuştur¹⁴⁸.

¹⁴⁰ Pala, **a.g.t.**, s. 201.

¹⁴¹ Türkmen, **a.g.e.**, s. 100.

¹⁴² Albayrak, **a.g.e.**, s. 209.

¹⁴³ **Cumhuriyet Halk Fırkası Halkevleri Talimatnamesi**, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1932, ss. 17-18.

¹⁴⁴ **Halkevleri 1932-1935 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?**, T.Y., Ş.Y., s. 10.

¹⁴⁵ BCA.490.01/1540.261.1; BCA.490.01/1540.261.2.

¹⁴⁶ Türkmen, **a.g.e.**,ss. 100-101.

¹⁴⁷ Esin Sultan Oğuz, **Türkiye'de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler 1923-1980**, Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2010, s. 130-131.

¹⁴⁸ Çakmak, **a.g.m.**,ss. 1-21; 1950 yılı itibarıyla 478 Halkevi ve 4322 Halkodası mevcuttur.

Müze ve Sergi Şubesi Masrafları:

Müze ve Sergi Şubesi, bağış veya maddi imkân varsa satın alma suretiyle tarihi değeri olan eski yazılar, ciltler, tezhipler, divanlar, minyatürler, çiniler, halılar, nakışlar gibi milli kültür eserleriyle eski milli kıyafetler, oyali yazmalar, çevreler, eski kılıçlar, yatağanlar, tüfekler, tabancalar ve bilimum silahlar, sedef, altın, gümüş vs. kakmalar ve oymalar gibi milli etnoğrafya malzemeleri toplamaya çalışmıştır¹⁴⁹. Halkevlerince açılan sergilere ve yayımlanan dergilere önemli miktarda parasal yardımlar yapılmıştır¹⁵⁰.

Londra Halkevinin Hesapları:

Londra Halkevinin giderleri arasında ise personel maaşı, idari masraflar, kira ve tadilat giderleri ve benzeri harcamalar yer almaktadır.

British Council tarafından halkevine yapılan yardımlar 1944'ten sonra son bulmuştur. Ayrıca, halkevinin gelirleri arasında en fazla payı CHP Genel Sekreterliği'nden yapılan yardımlar oluşturmakla birlikte, halkevinin büyük ölçüde işlevini yitirdiği 1947 yılından itibaren bu kuruluşa artık CHP Genel Sekreterliği'nden de para gönderilmediği anlaşılmaktadır¹⁵¹. Örnek bir liste ektedir¹⁵².

Vergi Muafiyeti:

Halkevleri her türlü vergiden muaf tutulmuştur¹⁵³. Halkevlerine ait binalar da 25 Haziran 1932 tarih ve 176 sayılı Meclis kararına göre bina vergisinden muafıdır¹⁵⁴. Aynı zamanda Halkevleri binaları, 1837 numaralı Bina Vergisi Kanununun üçüncü maddesinin beşinci fıkrasında yazılı eğitim ve halka yardım eden kurumlara ait binalar kapsamına alınmıştır¹⁵⁵.

20 Nisan 1933 tarihinde kabul edilen 2154 sayılı Kanun, Halkevleri için ithal olunacak radyo ve sinema makinelerinin muamele vergisiyle gümrük ve ayakbaşı vergisi (oktruva resmi) istisnası hakkındadır. Söz konusu Kanunun Birinci Maddesine göre; Halkevleri için ithal olunacak alıcı ve verici radyo makineleri ve bunların cihazları ve parçaları ile sinematograf ve projeksiyon

¹⁴⁹ Cumhuriyet Halk Fırkası Halkevleri Talimatnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1932, s. 20.

¹⁵⁰ Çeçen, **Halkevleri...**, s. 217.

¹⁵¹ Yaşar, **a.g.m.**, ss. 177-215.

¹⁵² BCA.490.01/1540.261.1; BCA.490.01/1540.261.2.

¹⁵³ Özdemir, **a.g.m.**, ss. 235-262.

¹⁵⁴ BCA. 490.01/11.60.22 (Lef 4).

¹⁵⁵ Resmi Gazete, Sayı:2137, 29 Haziran 1932, Tefsir No: 176, s. 1623.

cihazları ve yansıtma (inikas) fenerleri ve bunların parçalarından gümrük ve muamele vergileriyle oktruva vergisi alınmayacaktır¹⁵⁶.

Aynı kanunun birinci maddesinin yorumuna göre; Halkevleri için getirilen seyyar sinema ve radyo makinelerine ait ve bunlarla cihazlanacak otomobil ve kamyon gibi nakil araçları, bu sinema ve radyo makinelerinin parçalarından sayılmış¹⁵⁷ ve vergi muafiyeti altında kabul edilmiştir.

5237 sayılı ve 1 Temmuz 1948 tarihli Belediye Gelirler Kanununun 9. maddesiyle bütün binalar temizleme ve aydınlatma vergisine tabi tutulmuşsa da; Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı yapıları ile millî saraylar, müzeler, ibadet yerleri, resmî okullar, resmî hastaneler, dispanserler, darülacezeler, halkevleri ve askerî kışlalar, kesinlikle bu vergiden istisna edilmiştir. Her ne kadar bunlar arasında halkodalarından bahsedilmemişse de, halkevlerinin bir parçası durumundaki bu odaların istisnalar arasında kabul edilmesi gerekmektedir¹⁵⁸. Aynı kanunun 27. Maddesi Halkevleri tarafından yapılan gösteri, film gösterimi, konser ve temsil, spor ve at koşuları ile buldukları binalarda veya belediye izniyle yapılan müsamerelerden eğlence vergisi alınmaz¹⁵⁹.

Sonuç

Halkevleri, Atatürk döneminde milli kültür anlayışını ve cumhuriyet ideolojisini halka benimsetecek kurum gayesiyle sahneye çıkmıştır. Bugün düzenli ve sağlıklı bir arşivi bulunmayan, dağınık belgelerden anlaşılmaya çalışılan bir cumhuriyet kurumu olarak kapatılmasıyla birlikte arşivinin dağılması büyük bir talihsizliktir.

Sosyal, kültürel ve psikolojik etkilerinin izlerini bugün günlük hayatımızda görmemiz mümkün. Ancak ekonomik boyutunu ortaya çıkarmak oldukça güçtür. Özellikle yerel Halkevi çalışmalarının ekonomik boyutlarını açığa çıkarmak için daha derinlikli çalışmalar yapılması kaçınılmazdır.

Menderes iktidarının ilk günlerinde Halkevlerinin mevcut yapısından duyduğu rahatsızlığı şöyle ifade eder, “Devlet bütçesinden, Hususi idarelerden, belediyelerden, köy sandıklarından hatta iktisadi devlet

¹⁵⁶ Resmi Gazete, Sayı:2386, 27 Nisan 1933, s.2402

¹⁵⁷ Resmi Gazete, Sayı:3131, 11 Teşrinievvel 1935(11/10/1935), Tefsir No:216, s. 5711.

¹⁵⁸ Resmi Gazete, Sayı:7050, 10 Kasım 1948, s. 15098.

¹⁵⁹ **Cumhuriyet Halk Partisi ve Seçim Mevzuatı**, Seçim Yayınları:1, Seçim Yayınevi, T.Y., s. 128.

teşekkülleri ile devlet müesseselerinden hukuk esaslarına aykırı olarak ve zorlama yolu ile yıllar ve yıllardır Halkevlerine yardım namı altında Halk Partisi kendisine yekûnu muazzam rakamlara varan paralar temin etmiştir. Bir siyasi partiye devlet hazinesinden ve amme müesseselerinden hiçbir suretle para verilemez”¹⁶⁰

Bu çalışmada Halkevleri Bütçelerini oluşturabilmek için ihtiyaç duyulan gelir ve gider kalemleri belirlenmiştir.

Bunun yanında genel bütçede tasarlanan bütçe ve kesin hesap çizelgelerindeki farklar ve yayınlarda yıl bazında gerçek rakamların belirlenememesi nedenleriyle Halkevlerine tahsis edilen ödeneklerin bütçede oluşturduğu yüzdeler tespit edilememiştir. Ancak 1932-1950 yılları arasında yapılan harcamalar ufak tefek şüpheler olsa da genel olarak tespit edilmiştir.

İl ve İlçe teşkilatları ile Belediyeler tarafından yapılan tahsisatlar CHP iç yazışma sisteminden bulunabilir, ancak belgeler oldukça dağınık durumdadır.

Genel olarak, gözle görülebilen harcama kalemi inşaat tahsisatlarıdır. Ancak bu tahsisatta da bazı binaların hem Halkevi hem de Parti binası olarak kullanılması bazı şüphelere neden olmakta ve ayrıntılı araştırma yapılmasını gerektirmektedir.

Gelir kalemlerindeki küçük şüphelerden daha fazlası gider kalemlerinde mevcuttur. Çünkü Şube giderlerinin büyük bir kısmının genel ifadelerle tanımlanması gider çizelgeleri veya faturaların olmaması kesin rakamların belirlenmesini engellemektedir. 478 Halkevi ve 4322 Halkodasının kullandığı defterler de bulunamamıştır. Bahse konu paralar CHP teşkilat içi yazışmalarda dağınık olarak ve tamamının varlığı şüpheli bir durumdadır.

Halkevleriyle ilgili mali alandaki çalışmaların yerelden bütüne doğru yapılmasının daha sağlıklı ve güvenilir olacağı değerlendirilmektedir.

CHP'nin bütün direnme çabalarına rağmen 11 Ağustos 1951 günü resmi gazetede yayınlanan 8 Ağustos 1951 tarih ve 5830 sayılı “Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesiher derneklere ait olup siyasi partilere terk edilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine, dair kanun”

¹⁶⁰ Demir, a.g.t., s. 194.

gereği Halkevleri ve Halkodaları kapatılarak ve varlıkları hazineye devredilerek diğer kurumlara intikal ettirilmiştir¹⁶¹.

Hazineye devredilen Halkevleri binalarının büyük kısmı, Halk Partisi'nin bunları devlet parasıyla yaptırdığı ve parti namına tescil ettirdiği gerekçesiyle müsadere edilip çeşitli kamu amaçlarına tahsis edilerek kullanılmıştır. Binaların bazıları Türk Ocakları'na geri verilmiştir¹⁶².

Başka kurumlara devredilen Halkevleri ve Halkodalarının arşivleri o dönemin siyasal ve sosyal ikliminin de etkisiyle büyük oranda tahrip edilmiş ve zaman içinde yavaş yavaş yok olmaya yüz tutmuştur. Cumhuriyet Tarihinin bu önemli kurumunun mali ve ekonomik araştırmalara da konu olması en büyük dileğimizdir.

KAYNAKÇA

Arşivler

- BCA, 010.09/29.87.1**
- BCA, 030.01/65.401.5**
- BCA, 490.01/3.12.16**
- BCA, 490.01/3.15.5**
- BCA, 490.01/4.20.10**
- BCA, 490.01/4.21.20**
- BCA, 490.01/6.28.15**
- BCA, 490.01/6.31.6**
- BCA, 490.01/8.40.23**
- BCA, 490.01/8.40.24**
- BCA, 490.01/11.60.22**
- BCA, 490.01/42.252.24**
- BCA, 490.01/737.13.2**
- BCA, 490.01/1511.153.1**
- BCA, 490.01/1540.261.1**

¹⁶¹ Ahmet Akter, “Kocaeli’nde Halkevleri ve Halkodalarının Kurulması”, **Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu III**, 25-27 Mart 2016, Kocaeli.

¹⁶² Karpaz, **Türk ...**, s. 451.

BCA, 490.01/1540.261.2

BCA, 490.01/1541.265.1

BCA, 490.01/1541.265.2

BCA, 490.01/1541.267.1

BCA, 490.01/1542.270.1

BCA, 490.01/1543.274.1

BCA, 490.01/1750.1106.1

BCA, 490.01/1750.1107.1

Resmi Yayınlar

CHF Nizamnamesi ve Programı, TBMM Matbaası, Ankara, 1931.

CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1932.

CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, Ş.Y., T.Y.

Cumhuriyet Halk Partisi ve Seçim Mevzuatı, Seçim Yayınları:1, Seçim Yayınevi, T.Y.

CHP Nizamnamesi, Zerbemat Basımevi, Ankara, 1943.

CHP Programı, Zerbemat Basımevi, Ankara, 1943.

CHP Yedinci Kurultay Tutanağı, Ankara, 1948.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğinin Parti Örgütüne Genelgesi, Temmuz 1937'den 31 Birinci kanun 1937 tarihine kadar, Cilt 11, Ulus Basımevi, Ankara, 1938.

Halkevleri 1932-1935 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?, T.Y., Ş.Y.

1935 Malî Yılı Hesabı Kat'î Kanunu No. 3769, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 24 Kanunisani 1940, Sayı: 4415.

1935 malî yılı muvazenei umumiye kanunu No. 2730, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 30/V/1935, Sayı: 3016.

1936 malî yılı hesabı katî kanunu No: 3895, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 19/VII/1940, Sayı: 4565.

1937 Malî Yılı Hesabı Kat'î Kanunu No. 3982, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 18 Mart 1941, Sayı: 4761.

1937 malî yılı muvazenei umumiye kanunu No. 3192, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 1/VI/1937, Sayı: 3619.

- 1938 malî yılı hesabı katî kanunu** no. 4254, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 18.VI.1942, Sayı: 5135.
- 1939 malî yılı hesabı katî kanunu** No: 4428, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 2/6/1943, Sayı: 5427.
- 1940 malî yılı hesabı katî kanunu** No: 4676, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 25/XI/1944, Sayı: 5866.
- 1941 Akçalı Yılı Kesinhesap Kanunu** No. 5033, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 22 Nisan 1947, Sayı: 6589.
- 1941 malî yılı Muvazenei Umumiye Kanunu** No. 4042, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 2/VI/1941, Sayı: 4823.
- 1942 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu** No. 5357, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 4 Nisan 1949, Sayı: 7173.
- 1943 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu** No. 5443, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 24 Kasım 1949, Sayı: 7361.
- 1944 Bütçe yılı Kesinhesap Kanunu** No. 5767, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 25 Mayıs 1951, Sayı: 7817.
- 1944 malî yılı Muvazenei Umumiye Kanunu** No. 4566, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 1.VI.1944, Sayı: 5719.
- 1945 yılı 7 aylık Bütçe Kanunu** No. 4741, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 1 Haziran 1945, Sayı: 6020.
- 1946 Bütçe yılı Kesinhesap Kanunu** No. 5911, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 11 Nisan 1952, Sayı: 8083.
- 1946 Yılı Bütçe Kanunu** No. 4817, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 31 Aralık 1945, Sayı: 6194.
- 1947 Yılı Bütçe Kanunu** No. 4997, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 2 Ocak 1947, Sayı: 6495.
- 1948 Yılı Bütçe Kanunu** No. 5161, Resmî Gazete ile neşir ve ilânı: 2 Ocak 1948, Sayı: 6795.
- 1949 yılı Bütçe Kanunu** No. 5350, Resmî Gazete ile ilânı: 1. III. 1949, Sayı: 7144.
- 1950 Yılı Bütçe Kanunu** No. 5561, Resmî Gazete ile ilânı: 1 Mart 1950, Sayı: 7445.
- Resmi Gazete**, Sayı:2137, 29 Haziran 1932, Tefsir No: 176.
_____, Sayı:2386, 27 Nisan 1933.
_____, Sayı:3131, 11 Teşrinievvel 1935(11/10/1935), Tefsir No:216.
_____, Sayı:4417, 26 Ocak 1940.

_____, Sayı:7050, 10 Kasım 1948.

Kitaplar

- Albayrak, Mustafa, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-60)**, Phoenix Yay., Ankara, 2004.
- Bozdoğan, Sibel, **Modernizm ve Ulus İnşası, Erken Cumhuriyet Döneminde Mimari Kültür**, 3. Baskı, Metis yay., İstanbul, 2012.
- Çeçen, Anıl, **Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri**, Gündoğan Yay. Ankara, 1990.
- Çeçen, Anıl, **Kültür ve Politika**, Genişletilmiş 2. Baskı, Gündoğan Yay., Ankara, 1996.
- Ergun, A. Yavuz, **CHP'li Menderes 1931-1945**, Boyut yay., 2017,
- Karpat, Kemal H., **Osmanlıdan Günümüze Asker ve Siyaset**, Timaş Yay., İstanbul, 2010.
- Karpat, Kemal, **Türk Demokrasi Tarihi**, Timaş Yay., İstanbul, 2010.
- Özacun, Orhan, **CHP Halkevleri Yayınları Bibliyografyası 1932-1951**, Kitap Matbaacılık, Ş.Y., 2001.
- Özbilen, Şevki, **Devlet Bütçesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2013.
- Özbilen, Şevki, **Kamu Maliyesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2010.
- Takım, Abdullah, **Demokrat Parti Ekonomisi (Ekonomik Kalkınma ve Dış Finansman)**, Detay Yay., Ankara, 2011.
- Tezel, Yahya S., **Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)**, Yurt yay. Ankara, 1982.
- Türkmen, İsmet, **Kastamonu Halkevi ve Türkiye'nin Modernleşme Sürecine Katkıları (1932-1951)**, Berikan Yay., Ankara, 2013.
- Yeşilkaya, Neşe Gurallar, **Halkevleri, İdeoloji ve Mimarlık**, 2. Baskı, İletişim Yay., İstanbul, 2003.
- Zeyrek, Şerafettin, **Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları**, Anı Yay., Ankara, 2006.

Makaleler

- Arıkan, Mustafa, Ahmet Deniz, "Türk Ocaklarının Kapatılışı, Borçları ve Emlâkinin Tasfiyesi", **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 15, 2004
- Ataay, İsmail Durak, "Türkiye'de Elli Yıllık Maaş ve Ücret Uygulaması", **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, C. 3, Sayı: 1, 1974.

- Ayan, Dursun, Özbay Güven, “İstanbul’da 22 Şubat 1945 Tarihinde Elli Yıllık Evliler için Fatih Halkevinin Düzenlediği Törene İlişkin İki Belge”, **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, Cilt 1, Sayı: 4, Eylül-Aralık 2001.
- Buğra, Ayşe, “Devletçi Dönemde Yoksulluk: ‘Zenginlerimiz Nerede?’”, **Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008.
- Çakmak, Fevzi, “Halkevlerinin Kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması” **History Studies**, C. 7, Sayı: 3, Ekim 2015.
- “Halkevleri Hakkında CHP Genel İdare Kurulunun Açıklaması, 26.XI.1951”, **Mülkiye Dergisi**, C. 25, Sayı: 227, Ankara, 2001.
- Koçtürk, O. Murat, Meryem Gölalan, “1923-1950 Türkiye Ekonomisinin Yapısal Analizi”, **Üçüncü Sektör Kooperatifçilik**, C. 45, Sayı: 2, 2010.
- Lamprou, Alexandros, “Halkevi Sahnesinde ‘Yeni Türk Kadını’ 1930’lu ve 1940’lı Yıllarda Kadınlı-Erkekli Yeniliklerin ‘Sahnelenmesi’”, **Toplum ve Bilim**, Sayı: 130, 2014.
- Özdemir, Yavuz, Elif Aktaş, “Halkevleri (1932’den 1951’e)”, **A.Ü.Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]**, Sayı: 45, Erzurum, 2011.
- Özyurt, Hasan, “Atatürk Dönemi Birinci ve İkinci Beş Yıllık Sanayileşme Planları ve Türk Ekonomisindeki Yapı değişikliğine Etkileri (1933-1938)” **Sosyoloji Konferansları Dergisi**, Atatürk Özel Sayısı, Sayı: 19, 1981.
- Yaşar, Hakan, “Yurtdışında Bir Kültür Kurumu: Londra Halkevi”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 45, Bahar 2010.

Tezler

- Aldıbaş, Özcan, **Zonguldak Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2016.
- Algan, Hamdiye, **Halkevlerinde İnkılap Temsilleri (1932-1951)**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011.
- Demir, Şerif, **Türk siyasi tarihinde Adnan Menderes (1930-1960)**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2009.
- Dokuyan, Sabit, **1945-1950 Yılları Arasında Türkiye (Siyasi Yapı, Ekonomi, Dış Politika, Eğitim ve Sosyo-kültürel Yapı, Din, Askeri Yapı ve Basın)**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kayseri, 2013.

- Oğuz, Esin Sultan, **Türkiye’de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler 1923-1980**, Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2010.
- Pala, Hikmet, **Cumhuriyet Modernleşmesi Projesinin Bir Aracı Olarak Ordu Halkevi ve Çalışmaları**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Master Tezi, Ankara, 2006.
- Temizhan, Oğuz, **Halkevleri ve Halkevlerinin 1932-1940 Arası Eğitim Faaliyetleri**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.
- Tüfekçi, Ahmet, **Savaş Ekonomisi Uygulamaları Açısından İnönü Dönemi (1938-1950)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2004.
- Ulusoy, Melek, **Milli Koruma Kanunu Çıkarılma Amacı, Sosyo-Ekonomik Etki ve Sonuçları**, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.
- Yeşilkaya, Neşe Gurallar, **İdeoloji Mimarlık İlişkisi ve Türkiye’de Halkevi Binaları 1932-1946**, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1997.

Sempozyum Bildirileri

- Akter, Ahmet, Dilşen İnce Erdoğan “İkinci Dünya Savaşı Sonrası Amerikan Askeri Yardımı: Truman Doktrini ve Marshall Planı”, **Soğuk Savaş Dönemi ve Sonrası Savaş Tarihi Sonuçlarının Türkiye’nin Güvenliğine Stratejik Etkileri (20-22 Nisan 2005)**, Onuncu Askeri Tarih Sempozyumu Bildirileri, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yay., İstanbul, 2006.
- Akter, Ahmet, “Kocaeli’nde Halkevleri ve Halkodalarının Kurulması”, **Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu III**, 25-27 Mart 2016, Kocaeli.
- Akter, Ahmet, “Turgutlu’da Halkevi (Eski Belediye) Binasının İnşası”, **Uluslararası Turgutlu Sempozyumu**, 17-19 Kasım 2016, Turgutlu/Manisa.
- Türkmen, İsmet, “Türk Modernleşmesinde Kadın Kimliğinin İnşası Halkevlerinin Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme 1932 1951”, **V. Uluslararası Canik Sempozyumu: “Geçmişten Günümüze Şehir ve Kadın**, 01 – 03 Nisan 2016, Samsun.

Ekler

Ek-1

Musulî İdarelerin (1934) şehsi bütçelerinde hayır cemiyetleri için koydukları yardım tahsisatını gösterir.

Vilâyeti	Mahallince teklif olunan.					Tahliye vekaletince kabul ve tasdik olunan.						
	C. H. F.	Halkevi	Spor	Cumhuriyet Büyramı	Hayır Cemiyeti	Yekun	Yekun.	C. H. F.	Halkevi	Spor	Cumhuriyet bayramı	Hayır ce- miyetleri
Afyonkarahisar	6200	7500	750		8050	16100	17420				500	16920
Amasya		2500	400	100	200	2900	1350		1000	100	50	200
Ankara							299000				1500	284000
Antalya	12000					12000	37200					72000
Aydın			700		17842	14592	18792			700	1000	19092
Balkesir			2000			2000	22750			2500	500	19750
Bilecik			700			700	2700			700		3000
Bolu	7750	2250				10000	10000		10000			
Burdur	2500					2500	2500	2500			700	
Bursa			1700		2400	2700	2700					2700
Çanakkale							6250				500	5750
Çankırı							10750		1000			9750
Çoruh							596		496			100
Çorum							4600	300	900	50	150	3000
Dehşetli							10550		6000	500	200	3750
Elâzığ							10000		2800			1200
Erzincan					1000	1000	4000					4000
Erzurum							3660		1500		300	1760
Erzincan		5000	4000			9000	9700			700		9000
Gaziantep		2000				2000	2500		2000			500
Giresun	600	2300	300		700	4000	7000				500	6500
Göğçene							1200		250			950
İğel		3000	50		2000	5050	9650		3000		100	4550
İsparta				100		100	1050				50	1000
İstanbul	71500	30000	2500		109470	141470	265095	72500	30000	2500		199595
İzmir					21700	21700	22000					22000
Kars							5100					5100
Kastamonu	500	4000		250		4750	8950		5000	3000	250	700
Kayseri					3000	8000	2765					2765
Kırklareli		994	1300			2294	2294					2294
Kırşehir	7000	2000	200		1000	6200	5398		2000	200	150	3048
Kocaeli	7000	2000	1500		17000	23500	8000		5000	1500		2000
Konya					20000	20000	50667			1567		48437
Kütahya					5000	5000	2900					2900
Malatya							2180				200	1980
Manisa		4000	800			4800	9600			800	500	6300
Maras							380					380
Muğla	2000	4000	1000			7000	8800		6000	1000		1800
Niğde							5400		4000		200	1200
Ordu		2700				2700	7600			400	1000	6200
Samsun	2500	5200	2000		300	10000	10800				800	10000
Seyhan					10000	10000	11900					11900
Sinop	500	3500				4000	18000		4000			16000
Sivas							1744					1744
Tekirdağ		6000			1250	4250	9850		6000	600	1250	0
Tokat	3000	6000			4000	13000	24500				1500	23000
Trabzon		2500	500		2500	5500	6700		6500	500		7700
Yozgat			1000			1000	6500		1000	1000	200	6200
Zonguldak		8700				8700	15950		8700		900	6950
Bayezit			200			200	14300		2500	700		11500
Dişarbekir		6100	500		500	7100	11600					11600
Elâzığ		14000				14000	19900		14000			5900

Özel İdarelerin 1934 Yılı Bütçesi

(490.01/1543.274.1)

Ek-2

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

C. H. P.
Kocaeli İl İdare Kurulu Başkanlığı
Sayı:

C.H.Partisi Kocaeli İl İdare Kurulu'mun 946 yılından 947 yılına çöşitli ödenekler karşılığı olarak devr etmiş olduğu (3040I) lira (6I) kuruşun 1947 masraf bütçemizde aşağıda gösterilen bölüm ve maddelere eklenmesine misaadeleriarz ve teklif olur :

Lira	K.	Bl.	Mad.	
4692.	32	2	2	Çöşitli masraflara 1000.00 Lr. İzmit Halkevi genel ihtiyaçları na, 1000.00 Lr. Bahçecik Halk edası binasına, 500.00 İbrahim Pehlivan mezarı için İzmit Halkevine , 3209.29 Yeni yapılacak Halk odaları yapılarına yardım .
5709.	29	2	3	5709.29 Halkevlerine yardım 15000.00 Karamirsel H.evi salom yapısına , 3000.00 İzmit H.evi binası kslot bedeli 2000.00 Halkevi ve Parti binası onarılması mas.
20000.00		2	5	20000.00 Yapı ve Onarma işleri.
<u>3040I.6I</u>				<u>T u t a r ı</u>

Derin saygılarımızla .. 28/I/1947

C.H.P. Kocaeli Başkanı

153

Kocaeli İl İdare Kurulu Ek Ödenek Listesi

(BCA.490.01/1511.153.1)

Ek-3

Kocaeli

DEVLET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

38

76200

G e l i r :	B.M.	1947 yılı bütçesi		1948 yılı bütçesi		1947 yılı bütçesine göre 1948 yılı bütçesine eklenen :		1947 yılı bütçesine göre 1948 yılı bütçesinde eksilen :	
		Lire	Kr.	Lire	Kr.	Lire	Kr.	Lire	Kr.
Özel Kurulardan Y.	1	20000	-	20000	-	-	-	-	-
Belediyelerden Y.	2	2300	-	2200	-	-	-	100	-
Üye yardımı	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Merkezden Y.	4	100	-	100	-	-	-	-	-
Çeşitli gelirler	5	38351	61	27276	-	-	-	10065	61
Toplam		59251	61	49576				10165	61

G i d e r :	B.M.	1947 yılı bütçesi		1948 yılı bütçesi		1947 yılı bütçesine göre 1948 yılı bütçesine eklenen :		1947 yılı bütçesinde eksilen :	
		Lire	Kr.	Lire	Kr.	Lire	Kr.	Lire	Kr.
Aylıklar	1	4940	-	5076	-	136	-	-	-
Harcirah	2	300	-	200	-	-	-	100	-
Çeşitli giderler	2	8592	32	5300	-	-	-	3292	32
Halkevi ve Odaların Y.	3	22909	29	14200	-	-	-	4209	29
Parti Kurumu ve başkalarının Y.	4	1700	-	1300	-	-	-	400	-
Yapı ve Onarım	5	21000	-	18500	-	-	-	2500	-
Kurağ tektisi ve ver.	6	600	-	1000	-	400	-	-	-
Borçlar	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam		59251	61	49576		576		10201	61

137

Kocaeli İl İdare Kuruluna Ait Bütçe Hülasesi

(BCA.490.01/1511.153.1)

Ek-5

T.C. HALKEVLERİ GENEL BÜDÜRLÜK
CUMHURİYET ARŞİVİS A Y P A L A R

	BÖLÜM	Madde	Genel tutarı	
			Lira K.	Lira K.
(Birinci kısım aylıklar)				
Sekreter aylığı	1	1		
Ödaca aylığı	1	2		
Birinci bölüm tutarı				
(İkinci kısım saypalar)				
Çeşitli saypalar	2	1		
Posta ve tel saypaları	2	2		
Kırtasiye ve basılmış kağıtlar saypaları	2	3		
İçik ve ısınma saypaları	2	4		
Yapı ve onarım saypaları	2	5		
Milli giyim saypaları	2	6		
Düğme ve demirbaş eşya saypa- ları	2	7		
Hafif elbise ve ayakkabı saypaları	2	8		
Borçlar	2	9		
İkinci bölüm tutarı				
Dil, tarih, edebiyat şubesi saypası	3	1		
Ar şubesi saypası	3	2		
Geşerit şubesi saypası	3	3		
spor " " "	3	4		
Sosyal yardım " " "	3	5		
Halk dersleri ve kurslar şubesi saypaları	3	6		
Kitaplar ve yayın " " "	3	7		
Kütüphane şubesi	3	8		
Muze ve sergi	3	9		
Üçüncü bölüm tutarı				
Genel tutarı				

490 01 3 12 16

Halkevi Masraf Listesi

(BCA. 490.01/3.12.16)

Ek-6

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ - DEMİT ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Kiraya Verilecek Halkevi Salonları Hakkında

Halkevleri İdare ve Teşkilât Talimatnamesinin değiştirilen 99 uncu maddesi uyarınca Halkevi salonlarımız kendi çalışmalarımıza engel olmamak şartıyla belirli müddetler için kiraya verilebilecektir. Yine bu maddede göreğince bir aydan fazla kiralamalar için yapılacak sözleşmeler hakkında Genel Sekreterlikten izin alınması şarttır.

İdare ve Teşkilât Talimatnamesiyle Çalışma Talimatnamesinde yer alan oon değişikliklerin mahiyet ve gayesi bu hususta gönderilen "açıklamalar" ile anlatılmıç olmakla beraber kiralamaların yapılmasında gösterilmeli ilâmların noktaları daha yakından belirtmeyi faydalı bulduk. İlân edilecek şartlar ve yapılacak sözleşmelerin bu tavsiyelere uygun olarak hazırlanmasını rica ederim :

(Kapanalı)?
hangisi(?)

1 - Kiralama açık artırma ile yapılmalı, ancak, Parti İdare Kurulu, Partimizin prensiplerine ve Halkevlerimizin gayelerine uygun hareket edeceğine kanaati olmadığı bir kiracı namusunu reddetmek hakkını muhafaza etmelidir.

2 - Kiracının kiraladığı oalçada meydana getireceği işletmeye yeter paracı, vasıtaları vetheliyeti olduğu tesbit edilmeli, man-tosun bir işletme yapması şart koşulmalı, artırıma katılmak için kendisinden bir teminat akçesi ve sözleşme için itibarlı bir kefil istenmelidir.

3 - Sözleşme müddeti üç yılı geçmemelidir. Bir ayı geçmeyen kısa sözleşmeler dahi noterlikçe kaydedilmelidir.

4 - Sözleşmeler tarafımızdan idare kurulu başkanlıklarınca imzalanmalıdır. Uzun müddetli sözleşmeler noter huzurunda resmî yapılmalıdır.

Halkevlerinin kirayla ilgili olarak
C. H. P.

Kiraya Verilecek Halkevi Salonları Talimatı

Ek-7

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ

-4-

Sözlü ve yazılı emirlerle bastırılan müteferrik evrak ile kaymakamlara gönderilen gazete abone bedeli, Tanin gazetesine ve rilen makine tamiri tutarı, Tanin Memleket Bursada çıkan Ant, Muğla'da Halk gazeteleriyle İstanbul'da meslekî teşekküller için Dr. Rebiî Barkın adına gönderülen kâğıt paralarının ödettirilmesi için (70.000) yetmişbin kûsur liraya ihtiyaç vardır. Bu paraların Ulus Müessesesine ödenmesi gerektiği takdirde bütçenin Parti giderlerindeki açığı (182.000) yüzseksenikibin liraya çıkmaktadır. Parti giderleri arasında yıl sonuna kadar tasarruf etmek suretiyle kısmen olsun bu açığı karşılamak mümkün görülmektedir.

Bütçenin ikinci Halkevleri, Odaları giderleri kısmında :

Tasarrufu Mümkün gö- rülen	Bakiye	Eylül 1947		Son ödenek durumu	B.M.	
		sonuna ka- dar harca- nan :				
Lira	Lira Kr.	Lira Kr.	Lira Kr.	Lira Kr.		
30.000	100.412.88	167669.55	268.082.43	11 3		Diğer Halkevleri ve Odalarının genel ihtiyaçlarına yardım.
3.000	4.405.86	10594.14	15.000.00	4		Halkevleri ve Odalarının spor çalışmalarına yardım.
20.000	27.950.00	2050.00	30.000.00	12 2		Yurt içinde yapılacak, çoğaltılacak kira ile alınacak filimlerle yurt dışından getirilecek filimlerin satın alma, gösterme ödeneği ve çeşitli giderler.
5.000	10.000.00	-	10.000.00	3		plâklar Propaganda ve kültür/yaptırma ve satın alma giderleri.
40.000	65.007.04	34992.96	100.000.00	13 I		Halkevleri Odaları ve Halkevleri B. Arşivi için satın alınacak ve bastırılacak kitaplar notalar ve piyesler.

26

1947 Yılı Halkevleri ve Halkodaları Giderleri-I

(BCA.490.01/1540.261.1)

Ek-8

DEVLET RESMİ GELİRLERİ VE GİDERLERİ
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ

- 5 -

Tasarrufu mümkün gö- rülen	Bakiye	Eylül.1947 sonuna kadar harcanan	Son ödenek durumu		
<u>Lira Kr.</u>	<u>Lira Kr.</u>	<u>Lira Kr.</u>	<u>Lira Kr.</u>	<u>B.M.</u>	
10000.-	13442.-	6558.-	20000.-	13 2	Halkevlerinin bastır- acakları kitapla- rın bastırılmasına ve dergilerine yar. Tiyatro,Müzik,Halk temsilleri,Turneler ve rejisör kursları genel giderleri.
500.-	1756.20	1243.80	3000.-	3	Resim ve fotoğraf- lar teşvik giderleri
5000.-	8670.-	1330.-	10000.-	4	Folklor giderleri.
5000.-	9380.-	620.-	10000.-	6	Müzik âletleri sa- tın alma ve onartma
5000.-	6618.-	3382.-	10000.-	7	Halkevleri ve Oda - larından iyi çalı- şmalarına yardım
2000.-	4080.-	920.-	5000.-	8	Kurslar ve konfe - ranslara yardım.
<u>5000.-</u>	<u>17090.60</u>	<u>32909.40</u>	<u>50000.-</u>	9	
130500.-					

Yukarıda bölüm ve maddeleri yazılı ödeneklerden dokuz ayda harcanan ve önümüzdeki üç ayda harcanacağı tahmin edilen ve tasarrufu mümkün görülen rakamlar belirtilmeğe çalışılmıştır. Tasarrufu mümkün görülen (130.500) liranın Halkevleri giderleri arasında büyük bir açık veren Halkevleri ve Odaları inşaat parasına aktarılması yerinde bir tedbir olacaktır.

XVI.ıncı Halkevleri ve Odalarının Yapı ve esaslı döşemesi bölümüne (1.025.000) birmilyon yirmibeşbin lira ödenek konulmuş sene içinde Devlet bütçesinden alınan (250.000) ikiyüzellibin lira ile bütçe içinde yapılan (16.000) lira aktarma sonunda bu ödenek (1.291.000) birmilyon ikiyüzdoksanbirbin liraya çıkarılmıştır. Yeniden inşasına başlanacak bağlı (2) numaralı cetvelde gösterildiği üzere 1947 yılında evvelce/başlanmış on mahal ile yeniden inşasına başlanacak 23 yerdeki Halkevleri ve Odaları için (1.903.000) birmilyon dokuzyüzüçbin lira sarfı gerekmektedir. Mahallerince yapılacak aynı ve nakdi yardımlar ile

27

1947 Yılı Halkevleri ve Halkodaları Giderleri-2

(BCA.490.01/1540.261.1)

Ek-9

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET HALK PARTİSİ CUMHURİYET ARŞİVİ
GENEL SEKRETERLİĞİ

Halkevleri Bürosunun 1949 yılı bütçesi

B.	M.		1948 yılı bütçesine konan (Aktarmalar dahilidir) Lira	1949 yılı bütçesine konan Lira
10	1	Memur aylıkları	88425	76635
	2	Mesken tazminatı	7000	6156
	3	Sigorta, çocuk zammı, diğer yardımlar	6000	5000
	4	Yolluk	8000	8000
11	1	Kırtasiye	3000	3000
	2	Yıllama masrafları (x)	10000	15000
12	1	Ankara Halkevine yardım	100000	100000
	2	Londra Halkevine yardım	50000	50000
	3	Diğer Halkevi ve odalarına yardım	200000	200000
	4	Halkevi ve Odalarının spor çalışmalarına yardım	15000	15000
13	1	C.H.P. Sanat Mükâfata	1	1
	2	Yurt içinde yapılacak ve çoğaltılacak filimler	24475	12000
	3	Propaganda ve kültür plâkaları	5000	5000
14	1	Alınacak ve bastırılacak kitaplar, notalar ve piyesler	50000	50000
	2	Halkevleri kitap ve dergilerine yardım	15000	15000
	3	Tiyatro, müzik, halk temsilieri	2500	2500
	4	Resim, fotoğraf teşvik giderleri	2000	5000
	5	Kukla ve karagöz giderleri	3000	2000
	6	Folklor giderleri	5000	5000
	7	Müzik âletleri satınalma ve onartma	10000	10000
	8	İyi çalışanlara yardım	5000	5000
	9	Kurslar ve konferanslara yardım	50000	50000
15	-	Ülki Dergisine aboné ve yardım	25000	25000
16	-	Halkevleri ve Odalarına gönderilen kitap, gazete ve dergi giderleri	129000	150000
			813401	813392

(x) geçen yıl bu maddenin adı P. T. T. idi . bu yılın aynı maddede

Halkevleri bürosunun 1948 ve 1949 yılı bütçesi
inde P.T.T. masrafları da dahildir. 20

Halkevleri Bürosunun 1948 ve 1949 Yılı Bütçesi

(BCA.490.01/1540.261.1)

Ek-10

II.inci Kısım:

Halkevleri ve Halkodaları giderleri :

IX		<u>Aylık, ücret, ödenek ve benzeri özlük hakları :</u>			
1	Memur aylıkları	87.500.-			
2	Geçici tazminat	7.000.-			
3	Sigorta, çocuk zammı ve diğer yardımlar	6.000.-			
4	Yolluk	4.000.-			
	Dokuzuncu Bölüm Toplamı	104.500.-		104.500.-	
X		<u>Yönetim giderleri :</u>			
1	Kırtasiye	3.500.-			
2	Posta, telgraf ve telefon giderleri	10.000.-			
	Onuncu Bölüm Toplamı	13.500.-		13.500.-	
XI		<u>Halkevleri ve Odalarına yardım :</u>			
1	Ankara Halkevine yardım	100.000.-			
2	London Halkevine yardım	130.000.-			
3	Diğer Halkevleri ve Odalarının genel ihtiyaçlarına yardım	282.500.-			
4	Halkevleri ve Odalarının spor çalışmalarına yer.	15.000.-			
	Onbirinci Bölüm Toplamı	527.500.-		527.500.-	
XII		<u>Güzel Sanatlara yardım giderleri :</u>			
1	C.H.P. Sanat mükâfâtleri	12.000.-			
2	Yurt içinde yapılacak, çoğaltılacak ve kira ile alınacak filimlerle yurt dışından getirilecek filimlerin satın alma, gösterme ödeneği ve çeşitli giderler	30.000.-			
3	Propaganda ve kültür plâkaları yaptırma ve satın alma giderleri	10.000.-			
	On ikinci Bölüm Toplamı	52.000.-		52.000.-	
				697.500.-	
				=====	

1947 Yılı Giderleri
(BCA. 490.01/1540.261.2)

Ek-11

<u>Bölüm Madde</u>	<u>Lira Kr.</u>	<u>Lira Kr.</u>
XIII	<u>Kültür İşleri :</u>	697.500.-
1	Halkevleri, Odaları ve Halkevleri Bürosu Arşivi için satın alınacak ve bastırılacak kitaplar, notalar ve piyesler	100.000.-
2	Halkevlerinin hazırlayacakları iyi kitapların bastırılmasına ve dergilerine yardım	20.000.-
3	Tiyatro, müzik, halk temsilleri, Turneler ve rejisör kursları genel giderleri	3.000.-
4	Resim ve fotoğraf teşvik giderleri	10.000.-
5	Kukla ve Karagöz çalışmaları giderleri	3.000.-
6	Folklör giderleri	10.000.-
7	Müzik şletleri satın alma ve onartma gider..	10.000.-
8	Halkevleri ve Odalarında iyi çalışmalara yardım ?.....	5.000.-
9	Kurslar ve konferanslara yardım	50.000.-
	Onüçüncü Bölüm Toplamı	211.000.- 211.000.-
XIV	Ülkü Dergisi zebane bedelleri ve yardım	25.000.- 25.000.-
XV	Halkevleri ve Odalarına gönderilecek kitap, mecmua ve günlük gazete giderleri	126.500.- 126.500.-
XVI	Halkevi ve Odalarının yapı ve esaslı düşümü	1.025.000.- 1.025.000.-
	Bir ilâ Sekizinci Bölümler Toplamı	2.085.000.-
	Bir ilâ Sekizinci Bölümler Toplamı	1.575.000.-
	Genel Toplam :	3.660.000.-

1947 Yılı Giderleri
(BCA.490.01/1540.261.2)

Ek-12

DEVLET ARŞİVİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ CUMHURİYET ARŞİVİ													
C.H.P. Halkevleri Bürosunun 8/12/1947 günkü ödenek durumu													
B. N.		Bütçeye konan		Çıkarılan		Eklenen		Aktarılan		Artan			
		Ödenek		Ödenek		Ödenek		sorumu kalan	Harcanan				
		Lira	K.	Lira	K.	L.	K.	L.	K.	L.			
ix	1	Memur aylıkları	67500	--	--	--	--	67500	--	66200	71	1299	29
	2	Geçici tazminat	7000	--	--	--	--	7000	--	6849	--	151	--
	3	Sigorta, çocuk zammı ve diğer yardımlar	6000	--	--	--	--	6000	--	3201	73	2796	27
	4	Yolluk	4000	--	--	4000	--	8000	--	7969	16	30	84
x	1	Kirtasiye	3500	--	--	--	--	3500	--	2972	71	527	29
	2	P. T. T.	10000	--	3861	--	--	6139	--	6139	--	--	--
xi	1	Ankara Halkevine yardım	100000	--	--	--	--	100000	--	100000	--	--	--
	2	İzmit Halkevine yardım	130000	--	--	--	--	130000	--	127610	56	2389	44
	3	Diğer halkevi ve halkodalarının genel giderleri	282500	--	44417	57	10000	248082	43	243723	71	4356	72
	4	Halkevi ve odalarının spor çalışmalarına Y.	15000	--	--	--	--	15000	--	14984	14	15	86
xii	1	C.H.P. Sanat mükfati	12000	--	6721	43	--	5278	57	5278	57	--	--
	2	Yurt içinde yapılacak ve çeşitlenecek filmler	300000	--	--	--	--	30000	--	27040	--	2960	--
	3	Propaganda ve kültür plikaları yapma G.	10000	--	10000	--	--	--	--	--	--	--	--
xiii	1	Halkevleri ve odaları için satın alınacak ve bastırılacak kitaplar	100000	--	20000	--	--	80000	--	57501	95	26498	05
	2	H.Dv.Haz.İyi kitaplara ve dergilere Y.	20000	--	--	--	--	20000	--	11458	00	8542	00
	3	Fiyatro,müzik, H. temsilcileri	3000	--	--	--	--	3000	--	2418	60	581	20
	4	Resim ve Fotoğraf teşvik giderleri	10000	--	--	--	--	10000	--	1669	40	8330	60
	5	Kukla ve Karagöz çalışmaları "	3000	--	--	--	--	3000	--	2000	00	1000	00
	6	Folklor giderleri	10000	--	--	--	--	10000	--	818	90	9181	10
	7	Müzik aletleri satın ana ve onartma	10000	--	--	--	--	10000	--	9668	95	4131	05
	8	H.Dv. ve Od. iyi çalışanlarayardım	5000	--	--	--	--	5000	--	1300	--	3700	--
	9	Kurslar ve konferanslara yardım	50000	--	--	--	--	50000	--	41815	40	8184	60
xiv	-	Ülki dergisi abone bedeli ve yardım	25000	--	--	--	--	25000	--	25000	--	--	--
xv	-	H.Dv. ve Od. günd.kitap, gaz. ve dergi gideri	126500	--	--	--	5000	131500	--	130994	50	505	50
			<u>1060000</u>	--	<u>85000</u>	--	<u>19000</u>	<u>394000</u>	--	<u>308615</u>	<u>19</u>	<u>85184</u>	<u>61</u>

8/12/1947 gününde ödenek kalıntısı (Seksen beş bin yüz seksen dört lira seksen bir kuruş) ten ibarettir.

8/12/1947

50

1947 Yılı Halkevleri Bürosu Ödenek Durumu

(BCA.490.01/1540.261.2)